Ἀριθ. 437 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Θ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΖ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.— Γραφεῖον Διευθ. Ἐπὶ τῆς λεωφ. Πανεπιστημίου 39. | 13 Μαΐου 1884

Ο ΑΚΡΟΒΟΛΙΣΤΗΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ ΕΔΜΟΝΔΟΥ ΑΜΠΟΥ

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγ. φύλλον.)

Β'.

Ἐγώ, ἤμην ἔξω φρενῶν καὶ ἐφερόμην ὡς κτῆνος. Δρομαῖος ἐξῆλθον τῆς σκηνῆς χωρὶς νὰ τοῦ κλείσω τοὺς ὀφθαλμούς, χωρὶς νὰ ἐκτελέσω οὐδὲ μίαν ἐκ τῶν τελευταίων του παραγγελιῶν. Διέτρεξα τὸ στρατόπεδον κατὰ πάσας τὰς διευθύνσεις· ἐπανῆλθον εἰς τὴν κατοικίαν μου, ἐξῆλθον πάλιν ἐκεῖθεν καὶ ἐπορεύθην νὰ ἐξυπνίσω πέντε ἓξ φίλους διὰ νὰ ἀναγγείλω εἰς αὐτοὺς ὅτι ὁ ἀκροβολιστὴς εἶχεν ἀποθάνει. Μέχρι τῆς ἕκτης πρωϊνῆς ὥρας ἐπλανώμην ὡς μεθύων.

Τότε ἐσκέφθην νὰ ἐπανέλθω εἰς τὸ νοσοκομεῖον, αἰσθανόμενος τὴν ἀνάγκην νὰ τὸν ἐπανίδω. Ἔφθασα εἰς τὴν σκηνήν του, ἀλλ' οἱ νοσοκόμοι τὸν εἶχον ἤδη ἐξαγάγει ἔξω. Ἔκειτο ὕπτιος κατὰ γῆς καὶ δὲν ἐφαίνετο παρὰ μόνον τὸ πρόσωπόν του· τὸ σῶμά του τὸ εἶχον κεκαλυμμένον μὲ ἓν ἐξ ἐκείνων τῶν χονδρῶν σκεπασμάτων, μὲ τὰ ὁποῖα σκεπάζομεν τὰ ὑποζύγια. Πλησίον του ἔκειντο πέντε ἢ ἓξ ἄλλα πτώματα κεκαλυμμένα μὲ ὅμοια σκεπάσματα. Εἰς τὴν πλησίον ἱδρυμένην σκηνὴν ἠκούετο ὁ ῥόγχος τραυματίου πνέοντος τὰ λοίσθια.

Ἦτο ἀπαίσιον νὰ ἐβλέπετε νὰ πρασινίζῃ αὐθαδῶς καὶ ἀναισθήτως ἡ ὡραία, ἡ νωπὴ χλόη, περὶ τὸ ἄτυχον ἐκεῖνο πτῶμα. Ὁ οὐρανὸς εἶχε βαθὺ κυανοῦν χρῶμα καὶ ἀνηλεῶς ἔλαμπεν ὁ ἥλιος. Ἡ πρωΐα ἐκείνη ἦτο ἀληθῶς θαυμασία διὰ τοὺς ζωγράφους, ἀλλ' ἐμοῦ οἱ ὀφθαλμοὶ ἐφλέγοντο καὶ οὐδεμίαν εἶχον ὄρεξιν νὰ ἀνοιχθῶσιν εἰς ἔκστασιν καὶ θαυμασμόν.

Καὶ ἐγὼ δὲν ἠξεύρω πόσην ὥραν ἔμεινα ἐκεῖ καρφωμένος ἐπὶ τῶν χόρτων τῶν δροσερῶν καταδαγκάνων τὰς χεῖράς μου, καὶ ὑποβαυκαλιζόμενος ὑπὸ τοῦ ῥόγχου τοῦ ἐκπνέοντος σπαχῆ. Αἴφνης ἓν κτύπημα, τὸ ὁποῖον ἠσθάνθην ἐπὶ τῆς ῥάχεως μὲ ἐπανέφερεν εἰς τὸν ἑαυτόν μου. Ἦτο ὁ στρατηγὸς καὶ ἤρχετο νὰ ἴδῃ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ νὰ ἀποχαιρετίσῃ τοὺς θανόντας· οὐδεμίαν λέξιν παρηγορίας μοὶ εἶπε διότι ἤξευρεν ὅτι ἤμην ἀπαρηγόρητος.

« Λοχαγὲ Βροῦννερ, ἐφώνησε πρὸς ἐμὲ μὲ τὴν ἀξιωματικήν του φωνήν, κάνεις νὰ μὴ ἐξέλθῃ μέχρι τῆς ἑσπέρας ἐκ τοῦ στρατοπέδου. Εἰς τὰς ἑπτὰ θὰ κηδεύσωμεν τοὺς ἀγαπητοὺς συναδέλφους, τοὺς ὁποίους ἐχάσαμεν. Πρέπει νὰ λεχθῶσι δύο λέξεις ἀποχαιρετισμοῦ ἐπὶ τοῦ τάφου των καὶ εἰς ὑμᾶς ἀναθέτω τὸ καθῆκον τοῦτο. Ἐπανέλθετε εἰς τὴν σκηνήν σας διὰ νὰ παρασκευασθῆτε, ὁ καιρὸς ἐπείγει.»

Καὶ ταῦτα εἰπὼν μοῦ ἔστρεψε τὰ νῶτα καὶ διηυθύνθη πρὸς τὸ νοσοκομεῖον. Περὶ τὰ τέλη τῆς πρὸς ἐμὲ ὁμιλίας του εἶχε καμφθῆ ἡ φωνή του καὶ ἐκ τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὁποῖον ἐφύσησε τὴν μύτην του ἅμα ἀπεμακρύνθη, ἐνόησα ὅτι μετὰ κόπου εἶχε καταστείλει τὰ δάκρυα ἐνώπιόν μου. Ὁ στρατιώτης ὀφείλει πολλῶν πραγμάτων νὰ εἶναι γνώστης καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων, τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας.

Ἐὰν δὲ ὁ γηραιὸς ἀρχηγὸς δὲν ἤθελε μοὶ ἐπιβάλει τὸ καθῆκον τοῦ ἐπιταφίου λόγου, δὲν ἠξεύρω εἰς τί ἀνοησίας θὰ ἤθελα τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐκτραπῆ. Συνθέτοντα λοιπὸν καὶ γράφοντα τὸν λόγον μου μὲ εὗρεν ἡ μεσημβρία καὶ ὅταν ὁπωσδήποτε εἶχον τελειώσει τὸ ἔργον, ἤρχισα νὰ μανθάνω τὸν λόγον ἀπὸ στήθους καὶ νὰ τὸν ἀπαγγέλλω ἐντὸς τῆς σκηνῆς μου.

Ἀλλ' ὅταν τὴν ἑσπέραν εἰς τὰς ἑπτά, ἠσθάνθην τὸν ἑαυτόν μου πρὸ τοῦ χείλους τοῦ χάσκοντος τάφου, ὅπου ἀμυδρῶς διεγράφετο ὑπὸ τὸ κομμάτιον ἐκεῖνο τοῦ χονδροῦ ὑφάσματος τὸ ἄθλιον πτῶμα τοῦ ἀκροβολιστοῦ, ἔχασα διὰ μιᾶς καὶ τὴν μνήμην καὶ τὴν φωνὴν καὶ τὴν δύναμιν. Πεντάκις ἢ ἑξάκις ἐπανέλαβον μηχανικῶς τὴν λέξιν *συνάδελφοι*, ὁλόκληρος κόσμος ἰδεῶν ἤρχισεν ἀτάκτως νὰ χορεύῃ ἐντὸς τοῦ κρανίου μου, ἀλλ' οὐδεμία ὁριστικῶς ἀπεφάσιζε νὰ ἀποχωρισθῇ τῶν ἄλλων καὶ νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ στόματός μου. Ὑποθέτω δὲ ὅτι ἡ ζωηροτάτη καὶ σπουδαιοτάτη πασῶν θὰ ἦτο ἡ ἀντίθεσις τοῦ σκοτεινοῦ τάφου, ὃν ἔβλεπον ἐνώπιόν μου πρὸς τὸν στρατιωτικὸν ἐκεῖνον τοῦ φίλου μου βίον, τοῦ ὁποίου τόσον λαμπρὰ ὑπῆρξεν ἡ ἀρχή. Θὰ μοῦ ἦλθε δὲ βεβαίως εἰς τὸν νοῦν ὅτι τὴν προτεραίαν, καθ' ἣν ὥραν εἰσηρχόμεθα εἰς τὸ χωρίον, ὁ στρατηγὸς μοὶ εἶχεν ὑποσχεθῆ τὸν σταυρὸν τῆς λεγεῶνος διὰ τὸν φίλον μου, διότι μηχανι-

κῶς ἀπέσπασα τὸν σταυρόν, ὅστις ἐκρέματο εἰς τὴν στολήν μου καὶ τὸν ἔρριψα ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀνοικτοῦ καὶ τὴν στιγμὴν ἐκείνην λιπόθυμος καὶ ἐκτὸς ἐμαυτοῦ ἔπεσα εἰς τὰ ὀπίσω ἐντὸς τῆς ἀγκάλης τοῦ στρατηγοῦ, τοῦ ὁποίου ἄφθονα πλέον ἔρρεον τὰ δάκρυα.

Δὲν ἐνθυμοῦμαι πλέον ἂν ἐπανῆλθον μὲ τοὺς πόδας μου εἰς τὸ στρατόπεδον ἢ ἂν ὅλως ἀναισθήσαν μὲ ἐπανεκόμισαν οἱ στρατιῶταί μου. Ὁ ἰατρὸς διέταξε νὰ μοῦ δώσουν καταπραϋντικὸν φάρμακον καὶ ἐπὶ εἰκοσιτέσσαρας ὥρας ἔμεινα κλινήρης. Ὅταν ἐξύπνησα, εὗρον τόσην ἐργασίαν ὅση ἦτο ἱκανὴ νὰ ἀπασχολήσῃ δέκα ἀνθρώπους· πάντες οἱ φίλοι ὡς ἐκ συνθήματος εἶχον φαίνεται ἀποφασίσει νὰ μὲ διασκεδάσωσι διὰ τῆς ὑπερβολῆς τῆς ἐργασίας. Οἱ δὲ Ἄραβες, οἱ ὁποῖοι βεβαίως δὲν ἦσαν φίλοι, ὑπεβοήθησαν πρὸς τοῦτο τοὺς ἄλλους. Μᾶς ἐπετέθησαν μὲ δυνάμεις φοβερὰς· αἱ ἔφοδοι, αἱ ἔξοδοι, ὁ κίνδυνος καὶ ἓν κτύπημα κοντακίου, τὸ ὁποῖον μοῦ διέσχισε τὴν κεφαλὴν ὁμολογῶ ὅτι ὑπῆρξαν εὐπρόσδεκτα πράγματα εἰς τὴν κατάστασιν, εἰς ἣν τότε εὑρισκόμην.

Ἐξ ἑβδομάδας μετὰ τὰ συμβάντα ταῦτα μᾶς ἦλθον ἐπικουρίαι ἐκ τῆς Κωνσταντίνης. Ἵνα δὲ ἐνεργήσωμεν τὴν συνένωσίν μας πρὸς τὰς ἐρχομένας ἐπικουρίας, ἐχρειάσθη νὰ συνάψωμεν ἀληθινὴν μάχην, εὐτυχῶς δὲ ἐπανελήφθη οὕτω ἡ πρὸς τὴν Βίσκραν συγκοινωνία μας, ἥτις καὶ δὲν διεκόπη πλέον κατὰ τὸ λοιπὸν διάστημα τῆς ἐκστρατείας. Αἱ ἐκ Γαλλίας ἐπιστολαί μου ἔφθασαν πολυαρίθμοι καὶ ὅλαι ὁμοῦ, ἡ δὲ χαρά μου μετὰ πολυχρόνιον στέρησιν εἰδήσεων ὑπῆρξε τῷ ὄντι μεγάλη. Μεταξὺ τῶν ἄλλων εὗρον καὶ ὀλίγας λέξεις τῆς Κυρίας δὲ Γαρδελοῦξ. Ἡ μήτηρ ἐκείνη, ἡ ὁποία οὐδέποτε ἔγραφεν εἰς τὸν υἱόν της, εὗρε καιρὸν τέλος πάντων νὰ γράψῃ εἰς ἐμέ! Ἔλεγε δὲ ἡ ἐπιστολή, τὴν ὁποίαν διαφυλάττω, τὰ ἑξῆς·

« Ἡ Κυρία δὲ Γαρδελοῦξ εὐχαριστεῖ τὸν Κ. λοχαγὸν Βρούννερ διὰ τοὺς ἐπαίνους τοὺς ὁποίους τῇ ἔπεμψε σχετικῶς πρὸς τὸν Λεοπόλδον. Τὸν παρακαλεῖ δὲ νὰ ἐξακολουθῇ νὰ φροντίζῃ περὶ τοῦ νέου, τὸν ὁποῖον μία φαντασιοπληξία ὤθησεν εἰς ἀξιοθρήνητον ὁδόν, ἀλλὰ τοῦ ὁποίου ὅμως εἶναι πολύτιμος ἡ ζωή, διότι εἶναι ὁ μόνος ἀντιπρόσωπος τοῦ ὀνόματός του. Ὁ Κ. λοχαγὸς Βρούννερ δύναται νὰ εἶναι βέβαιος περὶ τῆς εὐγνωμοσύνης ἐκείνων, οὓς τόσον ὑπεχρέωσεν. »

Αἱ κόμησσαι ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ἀγνοοῦν ὅτι εἰς λοχαγὸς τῶν ἐπιτελῶν δὲν εἶναι πρωτόσχολος καὶ ὅτι τὸ ἀπόσπασμα τῆς διαταγῆς τῆς ἡμέρας, τὸ ὁποῖον εἶχον στείλει δὲν ἦτο ἀποδεικτικὸν καλῆς διαγωγῆς μαθητοῦ. Οὐδέποτε δὲ δύναμαι νὰ παραδεχθῶ ὅτι τὸ στάδιον τῶν ὅπλων εἶναι *ἀξιοθρήνητος ὁδὸς* καὶ εὔχομαι οἱ νεαροὶ εὐγενεῖς μας νὰ μὴ ἐπιδίδωνται ποτὲ εἰς χειρότερον στάδιον! Τέλος δὲ ἡ τελευταία φράσις ἐφαίνετο ὅτι ὑπέσχετο ἀνταμοιβὴν γενναίαν καὶ ὑπενθύμιζε κατὰ τοῦτο τὰς ὑποσχέσεις μὲ τὰς ὁποίας τελειώνουν αἱ δημοσιευόμεναι γνωστοποιήσεις πρὸς ἀνεύρεσιν ἀπολεσθέντος σκύλου.

Ἅμα ἀνέγνωσα τὰ ἀνωτέρω εἶπον καθ' ἑαυτὸν ὅτι ἡ γυνὴ ἐκείνη οὔτε νοήμων εἶναι οὔτε ἀγαθή. Ἡ πρώτη μου σχέσις μὲ τὸ προάστειον τοῦ Ἁγ. Γερμανοῦ δὲν μοῦ ἄφινε καλὰς ἐντυπώσεις, ἐν ᾧ δὲ ἡ φαντασία μου εἶχε πλάσει ὅλως διάφορον τὴν εἰκόνα τῆς κομήσσης, αἱ ὀλίγαι ἐκεῖναι λέξεις μοῦ τὴν ἐζωγράφισαν ἐντελῶς καὶ φυσικώτατα. Ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν κόμησσαν, ἐσκέφθην, τὸ πρᾶγμα διορθώνεται, θὰ ἀνάψω τὴν πίπαν μου μὲ τὸ γράμμα της καὶ δὲν ἀξίζει νὰ γείνῃ πλέον λόγος περὶ αὐτοῦ, ἔχω ὅμως ἓν ἱερὸν καθῆκον νὰ ἐκτελέσω. Ἀφ' οὗ ἐπαναληφθῇ ἡ πρὸς τὴν Βίσκραν συγκοινωνία, θὰ σταλῇ εἰς τὸ ὑπουργεῖον τὸ ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον θὰ περιλαμβάνῃ τὰ ὀνόματα τῶν φονευθέντων, ἀνάγκη λοιπόν, νὰ γράψω καὶ ἐγὼ πρὸς τὴν μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν τοῦ Λεοπόλδου διὰ ἀναγγείλω πρὸς αὐτὰς μὲ τρόπον τὸν θάνατον τοῦ φίλου μου.

Εἶναι βαρὺ πρᾶγμα τὸ νὰ παρηγορῇ τις τοὺς ἄλλους ὅταν ὁ ἴδιος εἶναι ἀπαρηγόρητος. Ἀλλ' ὁπωσδήποτε συνέταξα τὸ γράμμα μου καὶ σᾶς διαβεβαιῶ ὅτι δὲν ἦτο ἄσχημον. Ἔγραψε καὶ ὁ στρατηγὸς μίαν λίαν ἐπαινετικὴν σημείωσιν, καθὼς καὶ πάντες οἱ συνάδελφοι ἀξιωματικοί. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἐσώκλεισα εἰς τὸ γράμμα μου, ἐπρόσθεσα τὰς τελευταίας τοῦ ἀτυχοῦς μου Λεοπόλδου σκέψεις, ἃς ἀντέγραψα ἐκ τῶν χαρτίων του καὶ τὸ πρωτότυπον τῆς διαθήκης του, διότι τὸ καθαρὸν ἀντίγραφον εὑρίσκετο εἰς τὴν Βίσκραν, ἐσημείωσα δὲ ὅτι θὰ ἔπεμπον καὶ ἐκεῖνο ὅσον ταχύτατα καὶ ὑπεσχέθην ὅτι καὶ ὁ ἴδιος, ὅταν θὰ μοῦ ἦτο δυνατόν, θὰ ἐπορευόμην νὰ ἴδω τὰς δύο κυρίας ἵνα καὶ προφορικῶς μεταβιβάσω εἰς αὐτὰς τὰς τελευταίας παραγγελίας τοῦ μακαρίτου. Ἔκαμα τέλος πάντων ὅ,τι τὸ καθῆκον πρὸς τὸν θανόντα φίλον μοῦ ὑπηγόρευσεν.

Ὁ στρατηγὸς προσέταξε νὰ τεθῶσιν εἰς τὴν διάθεσίν μου ὅλα τὰ πράγματα τοῦ Λεοπόλδου. Ἐμοίρασα τὰ χρήματα, ἤτοι τέσσαρας χιλιάδας φράγκα, εἰς τοὺς στρατιώτας του, χωρὶς βέβαια νὰ λησμονήσω τὸν Βὲλ-Χατζῆν, τὸν ὑπηρέτην του, ὅστις ἐθεραπεύετο εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῆς Βίσκρας. Τὸ ὡρολόγιόν του ἦτο σταματισμένον ὅταν εἰς ἐκ τῶν νοσοκόμων μοῦ τὸ ἐνεχείρισεν· ἔθεσα τοὺς δείκτας εἰς τὴν ὥραν ἀκριβῶς, καθ' ἣν ἐξέπνευσε, κατὰ τὴν παραγγελίαν του, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ καταστρέψω τὸ ἐλατήριον, ὅπως ἐκεῖνος ἤθελε, διότι ἡ συνήθειά μου δὲν εἶναι νὰ καταστρέφω πράγματα, τὰ ὁποῖα ἄλλος πολὺ ἐκοπίασε διὰ νὰ κατασκευάσῃ. Ἐνέκλεισα τὸ ὡρολόγιον ἐντὸς κιβωτίου καὶ ἐπέγραψα

ἐπ' αὐτοῦ τὸ ὄνομα καὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς Κ. δὲ Γαρδελοῦξ. Ἔπειτα ἔκαμα ἰδιαίτερον δεμάτιον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐτοποθέτησα τὸ δακτυλίδιον τοῦ Λεοπόλδου τὸ φέρον τὰ οἰκόσημα του, τὸ προωρισμένον διὰ τὴν δεσποινίδα Ἑλένην, ἔδεσα ἔπειτα χωριστὰ τὰ ἔγγραφά του καὶ χωριστὰ πάλιν τὴν στολήν, τὴν ὁποίαν ἐφόρει ὅταν ἐφονεύθη, τὴν μικρογραφικὴν δὲ ἐκείνην εἰκόνα ἐνόμισα ἀσφαλέστερον νὰ κρατήσω ἐπάνω μου, διότι τὸ ἐλεφαντοκόκκαλον εἶναι τόσον εὔθραυστον καὶ τὸ δέσιμον ἦτο τόσον λεπτῆς ἐργασίας!

Ἐν τοσούτῳ τὸ ἔργον μας δὲν εἶχε τελειώσει. Οἱ Ἄραβες ἀνθίσταντο, ἡμεῖς δὲ μὲ ὅλας τὰς ἐπικουρίας, εἴχομεν ἱκανὴν ἐργασίαν. Αὐτὸ δὲ συμβαίνει πάντοτε εἰς τὴν Ἀφρικήν, νομίζετε ὅτι ἐξέρχεσθε εἰς ἁπλοῦν στρατιωτικὸν περίπατον καὶ ὅμως δὲν ἐπανέρχεσθε παρὰ μετὰ ἓξ τὸ ὀλιγώτερον μῆνας καὶ πάλιν ὄχι ὅλοι. Εἰς τὴν ἐκστρατείαν μας ἐκείνην, κατὰ τὴν στατιστικὴν τοῦ Κ. Μαρκοῦ ἐξ ὀκτακοσίων ἀνδρῶν, ὁ στρατηγὸς δὲν εἶχεν ἐπαναφέρει σώους παρὰ μόνον τετρακοσίους πεντήκοντα δύο, ὀλίγους δηλαδὴ περισσοτέρους τοῦ ἡμίσεως! Καὶ τὸ λυπηρότερον ὅτι ἡ ἀτυχὴς ἐκείνη ἐκστρατεία δὲν ἔδωκεν εἰς κανένα οὔτε βαθμοὺς οὔτε παράσημον. Ἦτο ἀνάγκη νὰ μὴ γείνῃ γνωστὸν ὅτι ἡ γαλλικὴ κυριαρχία εἶχε διατρέξει κίνδυνον εἰς τὸ διαμέρισμα τῆς Βίσκρας· ὅθεν ἐπὶ ἓξ μῆνας εἰργάσθημεν διὰ τίποτε. Ἦτο πολιτικὴ ἀνάγκη!

Μόλις ἐπανῆλθον, πρῶτόν μου ἔργον ὑπῆρξε νὰ ἀναζητήσω τὴν διαθήκην τοῦ Λεοπόλδου καὶ νὰ τὴν πέμψω εἰς Παρισίους. Ὁ συμβολαιογράφος τῆς οἰκογενείας τρεῖς φορὰς μοῦ τὴν εἶχεν εὐγενῶς ζητήσει, λέγων εἰς ἕκαστον γράμμα του ὅτι ἡ κόμησσα καὶ ἡ δεσποινὶς δὲ Γαρδελοῦξ ἦσαν πολὺ περίλυποι, ὥστε δὲν ἠδύναντο νὰ μὲ εὐχαριστήσουν διὰ τὴν εὐγένειαν, ἣν πρὸς αὐτὰς εἶχον δείξει. Δὲν εἶχον ἐγὼ ἀνάγκην τῶν εὐχαριστιῶν των, ἀλλὰ τὸ ὕφος καὶ ἡ ἀνυπομονησία τοῦ συμβολαιογράφου μοῦ ἐτάραττον τὰ νεῦρα. Τὸ κύριον περιεχόμενον τῆς διαθήκης ἦτο γνωστόν. Ὁ Λεοπόλδος ἄφινεν εἰς τὴν ἀδελφήν του εἰκοσιπέντε χιλιάδων φράγκων ἐτήσιον εἰσόδημα· ἀλλά, διάβολε! ἡ οἰκογένεια δὲν ἐπερίμενε βεβαίως ἐκεῖνα τὰ χρήματα διὰ νὰ φάγῃ!

Εἴχομεν δύο μηνῶν ἀνάπαυσιν· ἤρχισα νὰ ἐπανακτῶ τὰς προτέρας μου συνηθείας, ἀλλ' ἡ καρδία μου ἦτο κλειστὴ εἰς πᾶσαν χαράν, εἰς πᾶσαν εὐχαρίστησιν. Μία καλὴ καὶ ὡραία κόρη, ἡ ὁποία μὲ ἠγάπα μὲ ὅλην της τὴν μικρὰν καρδίαν, μοῦ ἔγεινεν αἴφνης κατὰ πρῶτον ἀδιάφορος, ἔπειτα δὲ καὶ μισητή, χωρὶς καὶ ἐγὼ νὰ δύναμαι νὰ ἐξηγήσω τὸν λόγον. Ἤμεθα σχεδὸν ἠρραβωνισμένοι, ἡ μήτηρ της ἦτο ἀδελφὴ τῆς ἰδικῆς μου, αἱ περιουσίαι μας ἦσαν θαυμασίως ἀνάλογοι καὶ οἱ χαρακτῆρές μας ἔτι πλέον. Ἀφ' ἧς ἡμέρας εἴχομεν δώσει πρὸς ἀλλήλους τὸν ἀσπασμὸν τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ, δὲν ἄφησεν οὐδὲ ἓν ταχυδρομεῖον νὰ παρέλθῃ χωρὶς νὰ μοῦ γράψῃ. Ἐγὼ δὲν ἀπήντων τόσον τακτικά, ἀλλ' ἤξευρεν ἐκείνη πόσον μὲ καθίστων εὐτυχῆ τὰ γράμματά της, ἠσθάνετο ὅτι τὴν ἠγάπων καὶ ἦτο εὐχαριστημένη. Αἴφνης μίαν ἡμέραν, ἠσθάνθην ἀποστροφὴν πρὸς αὐτήν· αἱ ἀφελεῖς χαριτολογίαι της, αἱ ὁποῖαι ἄλλοτε μοῦ ἐκίνουν τὰ δάκρυα, ἤρχισαν νὰ ταράττουν τὰ νεῦρά μου. Εὕρισκον ὅτι ἦτο γελοῖον καὶ ἄτοπον νὰ ἔχῃ τὴν μανίαν νὰ μοῦ πέμπῃ τὰ ἴα τῶν δασῶν μας καὶ τὰ *μὴ μὲ λησμονῆς* τῶν ποταμίων μας. Καὶ δὲν περιωριζόμην μόνον εἰς τὸ νὰ τὴν περιγελῶ καθ' ἑαυτόν, ἤθελα καὶ νὰ μάθῃ τὰς διαθέσεις μου καὶ εὕρισκα σκληρὰν τῷ ὄντι ἡδονὴν εἰς τὸ νὰ τὴν κάμνω νὰ ὑποφέρῃ. Ἔκτοτε ἤμην τακτικὸς εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν καὶ ἐλυπούμην ὅτι δὲν ἀπέπλεε συχνότερον τὸ ἀτμόπλοιον τῆς Φιλιππεῖλ διὰ τὴν Γαλλίαν, διὰ νὰ τὴν κάμνω ὄχι ἅπαξ, ἀλλὰ δὶς τῆς ἑβδομάδος νὰ πάσχῃ. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι θηρίον κακῶς ἠμερωμένον· ὅταν τοῦ ἐπανέρχεται ἡ ἀγριότης του, δὲν ἔχει ὅρια. Διὰ τοῦτο, φαίνεται, οἱ φονεῖς κτυποῦν ἕως ἑξήκοντα ἢ ἑκατὸν φορὰς τὸ θῦμά των, τὸ ὁποῖον μὲ τὸ πρῶτον κτύπημα ἔχει ἤδη ἐκπνεύσει. Ἡ Μαργαρίτα μοῦ ἀποκρίνεται κατὰ πρῶτον μὲ ἀστειότητας, τῶν ὁποίων ἡ γλυκύτης μὲ ἐνοχλεῖ, ἔπειτα ἀφίνει ἐλεύθερον τὸν δρόμον εἰς τὸν πόνον της καὶ εἰς τὰ δάκρυά της· τέλος ἀναμιγνύεται εἰς τὴν ὑπόθεσιν καὶ ἡ οἰκογένεια. Ἡ κυρία Βρούννερ καὶ ὁ θεῖος Μῶζερ μοῦ γράφουσι καὶ οἱ δύο διὰ νὰ μάθωσιν ἂν εἶχα τρελλαθῆ. Καὶ τῷ ὄντι ἤμην τρελλός! Κάμνω καὶ εἰς τὴν μητέρα μου καὶ εἰς τὸν Μῶζερ μακρὰν ἀπάντησιν, εἰς τὴν ὁποίαν δηλώνω ὅτι δὲν μοῦ ἤρεσκον οἱ μεταξὺ συγγενῶν γάμοι, ὅτι καὶ φυσικῶς εἶναι δυσάρεστα τὰ ἀποτελέσματα τῶν τοιούτων γάμων καὶ ὅτι οὐδεμίαν εἶχον ὄρεξιν νὰ γεννήσω τέκνα κωφάλαλα. Ἀποτέλεσμα τῆς δηλώσεως μου ἐκείνης ἦτο ὅτι ἡ δυστυχὴς Γραῖτχεν καὶ οἱ γονεῖς της ἀπεφάσισαν νὰ δώσουν πέρας ἀποτόμως εἰς τὴν ὑπόθεσιν. Τὴν ἐνύμφευσαν μὲ ἕνα βιομήχανον τῆς Μυλχούσης, τὸν ὁποῖον πρότερον ἡ ἀγαθὴ κόρη δὲν ἤθελε νὰ ἴδῃ οὔτε ζωγραφιστόν, τὸν ὁποῖον τρὶς εἶχεν ἀποποιηθῆ καὶ τὸν ὁποῖον ὅμως τώρα ἀγαπᾷ πολύ.

Θὰ ἐψευδόμην ἀναισχύντως ἂν σᾶς ἔλεγα ὅτι ἤμην εὐχαριστημένος μὲ τὸν ἑαυτόν μου. Ἐπλήρωνα δὲν ἠξεύρω τι διὰ νὰ εὕρω ἀφορμὴν μονομαχίας, ἀλλὰ ποῦ εἰς τὴν Βίσκραν! Ἡ φρουρὰ ἦτο καθ' ὑπερβολὴν μελαγχολική, οἱ ἀξιωματικοὶ ἐγασμῶντο ὁ εἷς κατὰ πρόσωπον τοῦ ἄλλου, αἱ δὲ ἐγχώριοι χορεύτριαι μοῦ ἐνέπνεον φρίκην.

Ἡ μόνη μου εὐχαρίστησις ἦτο νὰ θάπτωμαι ὁλόκληρος εἰς τὰς ἀναμνήσεις τοῦ ταλαιπώρου

ἀκροβολιστοῦ. Κατ' ἐπανάληψιν ἀνεγίνωσκον τὰ ποιήματά του, ἐφυλλομέτρουν τὸ ἡμερολόγιόν του, διέτρεχον τὰς ὀλίγας καὶ βραχείας ἐπιστολάς, τὰς ὁποίας εἶχε λάβει ἐκ τῆς οἰκογενείας του εἰς τὴν Ἀφρικήν. Τότε ἀνεγνώρισα ὅτι ἡ περιβόητος ἐκείνη ἐπιστολή, ἣν εἶχον λάβει παρὰ τῆς κομήσσης δὲν εἶχε γραφῆ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἰδίας, ἀλλ' ὑπὸ τῆς δεσποινίδος Ἑλένης, καθ' ὑπαγόρευσιν βέβαια τῆς μητρός της, διότι ἄλλως θὰ ἀπέπνεεν ὀλίγην καρδίαν. Διότι δὲν ἠδυνάμην ἄλλως νὰ τὴν παραστήσω εἰς τὴν φαντασίαν μου τὴν κόρην ἐκείνην παρὰ ἀγαθήν, εὐφυῆ καὶ πρὸ πάντων χαριτωμένην, ὅπως δηλαδὴ τοσάκις τὴν περιέγραψεν εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός της. Τὴν ἐξετίμων πολύ, τὴν ἐλυπούμην ὀλίγον, τὴν . . . . . εἶναι γελοῖον αὐτό, τὸ ὁποῖον θὰ εἴπω . . . . ἤμην ἀνήσυχος περὶ τοῦ μέλλοντός της.

Φαντάσου! τοιαύτη κόρη νὰ εὑρίσκηται εἰς τὰς χεῖρας τοιαύτης μητρός! Ἔπρεπε νὰ ἔχῃ κάνένα σύμβουλον, κανὲν στήριγμα, κάνένα δεύτερον ἀδελφόν, μὲ ἄλλους λόγους κάνένα ἀναπληρωτὴν τοῦ Λεοπόλδου! Ἠσθανόμην δὲ ἱκανὰς δυνάμεις νὰ ἀναλάβω ἐγὼ τὸ δυσχερὲς ἐκεῖνο ἔργον, ἀφ' οὗ μάλιστα ἡμεῖς οἱ Ἀλσατοὶ ἔχομεν μίαν μάλιστα ἀδιαφιλονείκητον εἰδικότητα, τὴν ἀφοσίωσιν. Μᾶς λέγουν ἐμπρός, καὶ τρέχομεν, μᾶς ζητοῦν τὴν ζωήν μας νὰ θυσιάσωμεν καὶ φονευόμεθα χωρὶς νὰ εἴπωμεν οὔτε οὔφ! Τοιαύτη εἶναι ἡ Ἀλσατία. Καθ' ἑκάστην στιγμὴν ἤρχοντο εἰς τὸν νοῦν μου αἱ σκέψεις καὶ τὰ σχέδια τοῦ Λεοπόλδου περὶ ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ὠνόμαζεν ἡ μικρά μας Ἑλένη καὶ ἐζήτουν περὶ ἐμέ, ἐν πλήρει εἰλικρινείᾳ, ἄνθρωπόν τινα, ὁ ὁποῖος νὰ εἶναι ἄξιος ἐκείνης. Ἂν ἤθελον τὸ εὕρει, σᾶς δίδω τὸν λόγον τῆς τιμῆς μου ὅτι θὰ τὸν ἐλάμβανον ἀπὸ τῆς χειρὸς καὶ θὰ τὸν ὡδήγουν εἰς τοὺς Παρισίους. Ἡ οἰκογένεια, ἔλεγον καθ' ἑαυτόν, εἶναι ἀληθῶς ἀξία, νὰ μὲ γελάσῃ κατὰ πρόσωπον, ἀλλ' ἀδιάφορον, ἐγὼ θὰ ἔκαμνον τὸ καθῆκόν μου πρὸς τὴν μνήμην ἐκείνου, ὅστις δὲν ὑπῆρχε πλέον μεταξὺ τῶν ζώντων.

Ἐν ᾧ δὲ ἐπλήρουν τὸ πνεῦμά μου μὲ τὰ ὀνειροπολήματα ἐκεῖνα, ἡ λήθη ἔκαμνε βραδέως ἐπ' ἐμοῦ τὸ ἔργον της, ἔργον καταστροφῆς, ὅπως ἔλεγεν ὁ Γουζών. Ἡ εἰκὼν τοῦ ἀκροβολιστοῦ ἐσβύνετο κατὰ μικρὸν ἀπὸ τῆς μνήμης μας, ὡς φωτογραφία ἐκτεθειμένη εἰς τὸν ἥλιον, προέβλεπον δὲ τὴν στιγμήν, καθ' ἣν ἡ εἰκὼν ἐκείνη ἡ τόσον ἀγαθὴ καὶ τόσον ἀξιόλογος ἔμελλεν ἐντελῶς νὰ ἐκλείψῃ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου, καθ' ἣν ὁ παλαιός μου φίλος δὲν θὰ ἦτο πλέον δι' ἐμὲ παρὰ μόνον ἀφῃρημένη ἰδέα ἄνευ μορφῆς, ὄν ἄνευ λόγου. Διατί τάχα, ἔλεγον, νὰ μὴ σκεφθῶ ἐγώ, ὁ ὁποῖος ἠξεύρω νὰ ζωγραφίζω, νὰ διατηρήσω, κατὰ τὰς μακρὰς ὥρας, καθ' ἃς ἤμην μαζί του, ἓν σχεδίασμα τῆς πεφιλημένης ἐκείνης μορφῆς; Καὶ ἔτρεμον ἀναλογιζόμενος ὅτι ἐπέπρωτο νὰ τὸν χάσω καὶ δευτέραν φορὰν διὰ τῆς λήθης. Ἐν τῇ τοιαύτῃ δὲ ἀγωνίᾳ μου ἡ μικρὰ εἰκὼν τῆς ἀδελφῆς του ὑπῆρξε δι' ἐμὲ ἀληθινὴ ἀνακούφισις. Ὅσον δὲ πλειότερον καὶ προσεκτικώτερον τὴν παρετήρουν, τόσον ἐν αὐτῇ ἀνεγνώριζον καὶ σχεδὸν εἰπεῖν διέκρινον διὰ τῆς ἀφαιρέσεως ἐκεῖνα τὰ σημεῖα, καθ' ἃ ἄσχημος ἀδελφὸς ὁμοιάζει πρὸς ὡραίαν ἀδελφήν. Τὸ ἔργον τοῦτο ἀπαιτεῖ καιρὸν καὶ ἐπιμέλειαν πολλήν, ἀλλ' ἐγὼ ἄλλην ἐργασίαν τότε δὲν εἶχον. Καὶ πρῶτον μὲν ἤρχισα νὰ ἀντιγράφω τὸ μικρογράφημα ἀπαράλλακτον διὰ τῆς ὑδατογραφίας, ὅσον δὲ προεχώρουν, τόσον ηὔξανεν ὁ θαυμασμός μου πρὸς τὴν ἀμίμητον τέχνην τοῦ πρωτοτύπου. Ἀδύνατον μοῦ ἦτο νὰ ἀναπαραστήσω καὶ ἀποδώσω τὸ ἄνθος ἐκεῖνο τῆς νεότητος, τὴν λάχνην ἐκείνην τῶν ὡραίων καρπῶν, τοὺς ὁποίους ἡ δρόσος περιβάλλει, ἐκεῖνο τὸ μικροσκοπικὸν πτέρωμα, τὸ ὁποῖον ἀφαιρεῖ ἡ ἁφὴ ἀπὸ τῶν λεπτοτάτων πτερῶν τῶν χρυσαλλίδων. Ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας μὲ ἀπήλπιζεν ἡ ἀντιγραφὴ τῆς εἰκόνος ἐκείνης, ἐν ἑκάστῃ δὲ χρήσει τοῦ χρωστῆρος ἐνόουν τὴν ἀνικανότητα καὶ τὴν ἀμάθειάν μου. Ἐσκεπτόμην ὅτι μόνον γυνὴ καὶ μήτηρ ἠδύνατο τόσον λεπτοφυῶς νὰ ζωγραφίσῃ μιᾶς κόρης τὴν καλλονήν. Ἀλλὰ τέλος πάντων, διὰ νὰ μὴ τὰ πολυλογῶ, κατώρθωσα νὰ ἐπαναφέρω εἰς τὴν μνήμην μου τοὺς χαρακτῆρας τοῦ Λεοπόλδου καὶ κατήρτισα οὕτως ἀτελὲς μὲν βέβαια, ἀλλ' ὁπωσδήποτε ἀρκετὸν πιστὸν διὰ μολυβδίδος ἀπεικόνισμα τοῦ φίλου μου.

Διὰ τούτου δὲ τοῦ τρόπου διεσκέδαζα τὸν καιρόν μου, χωρὶς ὅμως νὰ λησμονῶ ὅτι ἐχρεώστουν ἀκόμη νὰ κάμω μίαν ἐπίσκεψιν εἰς τὸ προάστειον τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ. Ἀλλ' ὅμως ὁσάκις ἐφανταζόμην τὸν Κάρολον Βροῦννερ εἰσερχόμενον εἰς τὰς αἰθούσας τῶν Γαρδελούξ, ἐνόμιζα ὅτι μοῦ ἔχυνον αἴφνης ψυχρὸν ὕδωρ ἐπὶ τῆς ῥάχεως καὶ ἠσθανόμην φοβερὸν κνισμὸν καθ' ὅλην τὴν κεφαλήν, ἀπ' αὐτῆς τῆς ῥίζης τῶν τριχῶν. Εἶμαι φύσει δειλὸς ἐν τῇ πρὸς τὰς κυρίας συναναστροφῇ καὶ βεβαίως τὰ τοιαῦτα φυσικὰ ἐλαττώματα δὲν διορθώνονται εὐκόλως. Δὲν μὲ ἐφόβιζε τόσον ἡ παροιμιώδης τῆς κομήσσης ὑπερηφάνεια, ὅσον ἡ ἰδέα ὅτι ἔμελλον νὰ ἴδω τὴν μικρὰν Ἑλένην κλαίουσαν τὸν ἀδελφόν της. Καὶ ἄλλοτε μὲν μὲ ἔτυπτεν ἡ συνείδησις διότι εὑρισκόμην ἀκόμη εἰς τὴν Βίσκραν, ἐν ᾧ θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ εἶχον ἤδη ἐξάμηνον ἄδειαν, ἄλλοτε δὲ ἐπάσχιζα νὰ πείσω τὸν ἑαυτόν μου ὅτι καλλίτερον ἦτο νὰ ἀναβάλω ἀκόμη τὸ μελετώμενον ταξείδιον. Ἡ ἀφιξίς μου θὰ ἀφύπνιζε τὴν λύπην τῆς οἰκογενείας· δὲν ἦτο λοιπὸν προτιμότερον νὰ περιμείνω ἀκόμη ἕως οὗ τὰς εὕρω μᾶλλον παρηγορημένας; Ἀλλ' ἂν πάλιν ἤθελον πολὺ βραδύνει, αἱ ἀναμνήσεις ἐκεῖναι αἱ λυπηραί, τὰς ὁποίας μετ' ἐμοῦ ἐκόμιζον δὲν ἔμελλον τάχα νὰ ἀναξέσωσι πληγὰς μόλις ἐπουλωθείσας; Δὲν ἤξευρον τέλος πάντων τί νὰ κάμω καὶ κάνένα δὲν εἶχον, τὸν ὁποῖον νὰ συμβουλευθῶ, διότι κάνένα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λεοπόλδου δὲν εἶχον κρίνει ἄξιον νὰ κάμω φίλον τόσον στενόν, ὥστε νὰ δύναμαι νὰ ἀνακοινώνω πρὸς αὐτὸν τοιαύτης φύσεως μυστικά.

Εἰς τοιαύτην λοιπὸν εὑρισκόμην ἀπορίαν, ὅτε ὁ στρατηγὸς Γερχάρδ, συμπολίτης καὶ ἀνάδοχός μου, μοῦ ἐπρότεινε νὰ ὑπάγω πρὸς ἐντάμωσίν του εἰς Σιδὶ-Βὲλ-Ἀββές. Ὁ διαγγελεύς του, ὁ Δυλόν, εἶχεν ἀποθάνει ἀπὸ κακοήθη πυρετόν, ὑπῆρχε δὲ ἐλπὶς ὅτι θὰ ἐγίνετο μία ἐκστρατεία ἐπὶ τῶν ὁρίων τοῦ Μαρόκου. Ἡ πρότασις τοῦ στρατηγοῦ μὲ ἔσωσεν ἀπὸ τῆς ἀμφιβολίας, διότι ἡ ὑπηρεσία προτιμᾶται πάσης ἄλλης σκέψεως. Ἀπῆλθον λοιπὸν πρὸς αὐτὸν καὶ ἐπὶ τέσσαρας ὅλους μῆνας περιέμενον τὴν εὐλογημένην ἐκείνην ἐκστρατείαν, ἡ ὁποία καὶ δὲν ἔγεινεν. Ὁ ἀνάδοχός μου ἐνόησε, φαίνεται, ὅτι σκέψις τις ὅλως ξένη πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν μὲ ἐβασάνιζεν· ὅθεν, μίαν πρωΐαν, μετὰ τὴν ἀναφοράν, μοῦ εἶπεν: Ἔχω παραγγελίας τινὰς διὰ τὴν Ἀλσατίαν, λάβε ἑξάμηνον ἄδειαν, ἑτοιμάσου καὶ πήγαινε· χαιρετίσματα καὶ εἰς τοὺς ἰδικούς σου καὶ εἰς τοὺς ἰδικούς μου.

Ἀπέρχομαι καὶ φθάνω εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Λούβρου. Ἡ μήτηρ μου μ' ἐπερίμενε εἰς τὸ Ὀβερναί. Μαθοῦσα τὸ πότε εἶχον ἀναχωρήσει ἐκ τῆς Ἀφρικῆς, ἤξευρε φυσικὰ κατὰ ποίαν ἡμέραν καὶ κατὰ ποίαν ὥραν ἔμελλε νὰ μὲ ἀσπασθῇ. Ἦτο λοιπὸν ἀδύνατον νὰ διατρίψω ἔστω καὶ ἐπὶ μίαν ἡμέραν πλειότερον εἰς Παρισίους χωρὶς νὰ τὴν λυπήσω· ὁ καιρὸς μὲ ἔπνιγε καὶ ἦτο ἀνάγκη ἀπόλυτος ἢ νὰ κάμω τὴν ἐπίσκεψίν μου ἐντὸς τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν εἶχον φθάσει εἰς Παρισίους, ἢ νὰ μὴ τὴν κάμω δι' ὅλου. Λαμβάνω λοιπόν, καθὼς λέγομεν, τὸ θάρρος μου μὲ τὰς δύο μου χεῖρας καὶ ἀποφασίζω νὰ ὑπάγω μετὰ μεσημβρίαν εἰς τῆς Κυρίας δὲ Γαρδελούξ. Ἐπειδὴ τὰ τρία τέταρτα τῶν ἀποσκευῶν μου μοῦ ἤρχοντο μὲ μικρὰν ταχύτητα δὲν εἶχον μαζί μου πολιτικὴν ἐνδυμασίαν, ἀλλ' ἡ στολή μου, δὲν ἦτο μὲν ὅλως δι' ὅλου νέα, ἀλλ' ὁπωσδήποτε εὑρίσκετο εἰς καλὴν κατάστασιν καὶ ἠδυνάμην ἐξαίρετα νὰ παρουσιασθῶ μὲ αὐτήν. Ἐν ᾧ δὲ ἐβουρτσιζόμην μόνος μου, διότι οἱ ὑπηρέται τοῦ ξενοδοχείου δὲν ἠξεύρουν ποτὲ νὰ κάμουν ὅπως πρέπει τὰς τοιαύτας ἐργασίας, ἐνθυμούμην τὴν φράσιν τοῦ δυστυχοῦς μου φίλου· νὰ βουρτσίζεσαι καὶ νὰ περιμένῃς!

Εἶχε παρέλθει ἓν ἔτος καὶ ὀκτὼ ἡμέραι, ἀφ' ὅτου τὸν εἶχον ἴδει θνήσκοντα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ εἴδησις περὶ τοῦ θανάτου του δὲν εἶχε φθάσει παρὰ δύο μῆνας βραδύτερον, ὑπελόγιζα ὅτι ἡ Κ. δὲ Γαρδελοὺξ καὶ ἡ κόρη της θὰ ἐφόρουν ἀκόμη τὰ ἡμιπένθιμα. Ἐν ᾧ δὲ ἐμέτρων τὰ δεμάτιά μου, παρεσκευάζον καὶ τὰς φράσεις μου. Εἶχον τρία μικρά, τὸ ὡρολόγιον, τὸ δακτυλίδιον καὶ τὸ μικρογράφημα, ἓν μεσαῖον, τὰ ἔγγραφα καὶ ἓν μέγα, τὴν στολήν. Τὰ λαμβάνω μαζί, διότι ἀπὸ ἑνὸς ἤδη ἔτους κάνεὶς ἄλλος δὲν τὰ εἶχεν ἐγγίσει καὶ ἐπιβαίνω ἁμάξης, ἥτις ἐστάθμευεν ἐντὸς τῆς αὐλῆς τοῦ ξενοδοχείου. Δίδω εἰς τὸν ἁμαξηλάτην τὴν διεύθυνσιν καὶ λέγω εἰς αὐτὸν νὰ κρούσῃ τὴν θύραν. Ἀλλ' ἅμα ἐφθάσαμεν, εἴδομεν ἀνοικτὴν τὴν θύραν, ἔξωθεν δὲ μεγαλοπρεπεῖς ἁμάξας, αἱ ὁποῖαι περιέμενον.

Ὑπηρέτης ἐν πολυτελεῖ στολῇ, ἦλθε πρὸς ἡμᾶς ἅμα ἡ ἅμαξα ἐστάθη, ἤνοιξε τὴν θυρίδα καὶ μὲ τρόπον ἐπιτετηδευμένον μὲ ἠρώτησεν ἂν ἡ ἐπίσκεψίς μου ἦτο διὰ τὴν Κ. δὲ Γαρδελούξ. Ναί, τοῦ λέγω καὶ κατέρχομαι κρατῶν τὰ δεμάτιά μου. Εἰς τὸν ἀντιθάλαμον ἐγείρονται ἅμα μὲ εἶδον εἰσελθόντα τρεῖς ἢ τέσσαρες πάλιν βλακοειδεῖς ὑπηρέται, οἱ ὁποῖοι ἐκαμάρωνον τὰς στιλβούσας περόνας τῶν ὑποδημάτων των. Εἷς ἐξ αὐτῶν παραλαμβάνει ἀμέσως τὸν μανδύαν μου, ἄλλως δὲ δεύτερος ἑτοιμάζεται νὰ λάβῃ τὰ δεμάτιά μου, ἀλλὰ μὲ ἕν μου βλέμμα τὸν στέλλω πάλιν εἰς τὸ θρανίον του νὰ καμαρώσῃ τὰ ὑποδήματά του. Βλέπω τότε καὶ παρουσιάζεται ἓν εἶδος κουναδίου μὲ μαῦρον φράκον καὶ μὲ εἰσάγει εἰς μίαν πρώτην αἴθουσαν, ἔπειτα εἰς μίαν ἄλλην καὶ πάλιν εἰς μίαν τρίτην, ἐκεῖ δὲ τοποθετεῖται ἐνώπιόν μου καὶ μοῦ λέγει μὲ τόνον φωνῆς ἐμπιστευτικόν·

« Ἠξεύρει ὁ κύριος ὅτι εἶναι ἡ ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν δέχεται ἡ Κυρία κόμησσα;

— Δὲν τὸ ἤξευρα, ἀλλὰ τὸ μανθάνω εὐχαρίστως διότι οὕτω εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ τὴν ἴδω. »

Τὸν βλέπω τότε νὰ παρατηρῇ μετὰ περιεργείας τὴν στολήν μου καὶ οἱ καπνοί μοῦ ἀναβαίνουν εἰς τὴν κεφαλήν. Ἤμην ἕτοιμος νὰ τὸν ἐρωτήσω ἂν ἐπεθύμει καλλίτερον νὰ εἰσέλθω γυμνός, ἀλλ' ἐκεῖνος μὲ τόνον ταπεινὸν ἠρώτησεν ἀμέσως, ποῖον θὰ ἔχῃ τὴν τιμὴν νὰ ἀναγγείλῃ.

« Τὸν λοχαγὸν Κάρολον Βροῦννερ . . . . ὄχι, ὄχι . . . . . δὸς καλλίτερον τὸ ἐπισκεπτήριόν μου εἰς τὴν Κυρίαν κόμησσαν. Εἶχον λάβει τὴν πρόνοιαν νὰ ἔχω μαζί μου τὸ ἐπισκεπτήριόν μου, ὅπου μετὰ τὸ ὄνομά μου εἶχον προσθέσει τὰς λέξεις· *κομιστὴς τῶν τελευταίων ἀποχαιρετισμῶν τοῦ Λεοπόλδου.* »

Ἐπὶ τοῦ κατωφλίου μὲ ἔκαμεν αἴφνης νὰ σταθῶ τὸ ἄκουσμα ἠχηροῦ καὶ παρατεταμένου γέλωτος. Δὲν ἤθελον, δὲν ἠδυνάμην νὰ εἰσέλθω εἰς τὴν εὔθυμον ἐκείνην αἴθουσαν ὡς λυπηρὸν φάσμα, μέλλον ἀπαισίως νὰ διακόψῃ τοὺς ἤχους τῆς χαρᾶς.

Ὁ φρακοφόρος ἐκόμισε τὸ ἐπισκεπτήριόν μου

καὶ ἐπανελθὼν μοῦ εἶπεν εὐγενῶς ὅτι « ἡ Κυρία κόμησσα βαθέως συνησθάνθη τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Κ. λοχαγοῦ, ἀλλ' ἔχουσα τὴν στιγμὴν ταύτην ἐπισκέψεις θὰ παρεκάλει αὐτὸν νὰ ἐπανέλθῃ αὔριον κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν.

— Εἰπέ, παρακαλῶ, ὅτι ἔφθασα σήμερον τὴν πρωΐαν ἕνεκα καθήκοντος, τὸ ὁποῖον ὡρκίσθην αὐτοπροσώπως νὰ ἐκτελέσω καὶ ὅτι ἀναχωρῶ ἀπόψε εἰς τὰς ὀκτὼ καὶ ἡμίσειαν διὰ τοῦ τραίνου τοῦ Στρασβούργου. »

Ὁ ἀγγελιαφόρος μου ἔκαμε καὶ πάλιν τὸ μικρόν του ταξείδιον καὶ ἐπανῆλθε.

« Ἂν ὁ Κ. λοχαγὸς εὐαρεστῆται νὰ μὲ ἀκολουθήσῃ ἕως εἰς τὸ boudoir τῆς Κυρίας κομήσσης, ἡ κυρία δύναται νὰ δώσῃ πέντε λεπτῶν συνέντευξιν εἰς τὸν κύριον. . . . . »

Ἤμην ἔξω φρενῶν ἀπὸ τὸν θυμόν μου. Ἡ γυνὴ ἐκείνη ἠξίωνε νὰ παραχωρήσῃ πέντε λεπτῶν συνέντευξιν εἰς ἐμέ, ὁ ὁποῖος θὰ ἔδιδα προθύμως τὴν ζωήν μου ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ της. Εἰσέρχομαι εἰς τὸ boudoir τῆς γραίας κομψευομένης, τὸ ὁποῖον ἦτο θαυμασίως παρεσκευασμένον διὰ νὰ ἀμαυρώνῃ τὸ φῶς καὶ νὰ καλύπτῃ οὕτω τὰς καταστροφάς, τὰς ὁποίας ὁ χρόνος εἶχεν ἐπιφέρει ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς κυρίας. Μετὰ ἓν λεπτὸν τῆς ὥρας ἀκούω θόρυβον ὑφασμάτων ὅμοιον πρὸς τὸν ψίθυρον τῆς θαλάσσης· ἐνόμιζες ὅτι ἦτο ὠκεανὸς μεταξωτῶν ἐξεγειρόμενος ὑπὸ τῆς τρικυμίας τῆς κρινολίνας. Τὸ φόρεμα παρουσιάζεται, ἦτο χρώματος μαλαχοειδοῦς. Ἡ κυρία εἶχε προχρονολογήσει τὸ πένθος της διὰ νὰ τὸ καταστήσῃ βραχύτερον! Παρατηρῶ τὴν ὄψιν της, ἦτο ὑπομειδιῶσα καὶ τὸ βλέμμα της ἦτο βλέμμα μιᾶς Δουβαρρὺ τεσσαρακοντούτιδος!

Ἄχ! ἂν τοὐλάχιστον ἠδυνάμην πρὸς παρηγορίαν μου νὰ εἴπω ὅτι ἔχω ἴσως λάθος, ὅτι πιθανὸν νὰ μὴ εἶναι τῷ ὄντι ἡ μήτηρ τοῦ Λεοπόλδου! Ἀλλὰ δυστυχῶς τοῦ ὡμοίαζεν εἰς τὴν ἐντέλειαν, ἀφ' ὅτου εἶχεν ἀρχίσει νὰ γηράσκῃ. Εἰς τὸ πρόσωπόν της τὸν ἀνεγνώριζον τὸν δυστυχῆ, ὀλιγώτερον μὲν κολακευμένον, ἀλλὰ τόσον ζωντανόν, ὅσον καὶ εἰς τὴν εἰκόνα τῆς ἀδελφῆς του.

Ἐστάθη ὀρθία, ἐν ᾧ ἐγώ, ὄρθιος ἐπίσης ἐνώπιόν της, ἐξήγουν τοὺς λόγους, δι' οὓς εἶχον ἔλθει νὰ τὴν ταράξω.

« Λοιπόν, κύριε, μοῦ εἶπε κομψευομένη, τὸν ἐγνωρίσατε τὸν καϋμένον τὸν Λεοπόλδον;

— Ναί, κυρία μου, ἀπεκρίθην, καὶ δὲν εἶναι πολλοί, ὅσοι τὸν ἐγνώρισαν καὶ τὸν ἐξετίμησαν ἐπὶ τῆς γῆς. »

Νέφος διῆλθε πρὸ τοῦ μετώπου της. Εἶχον ἴσως πολὺ προχωρήσει μὲ τὴν πρώτην λέξιν, ἀλλ' ἐκείνη εἰς μίαν στιγμὴν φαίνεται ὅτι ἐσκέφθη ὅτι ἀνάρμοστον εἶναι νὰ ἀποκρίνεταί τις εἰς τὰς ἀνοησίας τῶν κατωτέρων του. Ἔλαβε λοιπὸν ἀμέσως ὕφος εὐγενοῦς συγκαταβάσεως καὶ μοῦ εἶπε μὲ φωνὴν συρομένην, ὅπου οὐδεμία συγκίνησις διεκρίνετο.

« Βεβαίως εἶχε λαμπρὰ προτερήματα· ὁ θάνατός του ἀφίνει μέγα κενὸν εἰς ἡμᾶς. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἀλλόκοτος ἦτο ἡ φαντασιοπληξία του νὰ ὑπάγῃ νὰ φονευθῇ μεταξὺ τῶν ἀγρίων, ἐν ᾧ εἶχεν ὅλα τὰ μέσα νὰ ζήσῃ εὐδαίμων εἰς τοὺς Παρισίους. Ἂν εἶχεν ἀκούσει τὰς συμβουλάς μας, θὰ ἔζη βεβαίως ἀκόμη.

— Ἠξεύρω, κυρία, ὅτι δὲν ἦσθε εὐνοϊκὴ πρὸς τὸ στάδιον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐκλέξει, μοῦ τὸ εἶχεν εἴπει, διότι τὰ πάντα μοῦ ἔλεγε καὶ γνωρίζω ὅλα τὰ οἰκογενειακά του. Ἀνέγνωσα ὅλας του τὰς ἐπιστολάς, δηλαδὴ ἐκείνας, τὰς ὁποίας σᾶς ἔγραφε. . . . »

Ἐκοκκίνισεν ἀκούσασα τὸν ἔμμεσον ἐκεῖνον ψόγον, τὸν ὁποῖον τῆς ἔκαμνα. « Καλά! ἐσκέφθην, τὸ πρῶτον κτύπημα ἔσχεν ἀποτέλεσμα, ἂς κτυπήσωμεν καὶ πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος καὶ ἂς ἴδωμεν τέλος πάντων ἂν δὲν ὑπάρχῃ τι ἀνθρώπινον εἰς τὸ βάθος τῆς κατακλείστου ἐκείνης καρδίας. » Ἀλλ' ἐκείνη δὲν μοῦ ἔδωκε καιρὸν νὰ ἐπαναλάβω τὸ κτύπημα, εἶχεν ἑτοίμην τὴν ἀπόκρισιν.

« Τῷ ὄντι, εἶπεν, ἡ ἐχεμυθία δὲν τὸν ἐχαρακτήριζεν, εἶχε τὸ ἐλάττωμα ἀπροσέκτως νὰ κάμνῃ λόγον περὶ πάντων . . . . Εἴπετε, κύριε, ὅτι σᾶς ἀνέθεσε;

— Νὰ ἀσπασθῶ τὴν μητέρα καὶ τὴν ἀδελφήν του, ἔπειτα δέ. . . .

— Ἐπιτρέψατε νὰ θεωρήσω τὴν παραγγελίαν ὡς ἐκτελεσθεῖσαν. Ἔχετε ἄλλο τι;

— Μάλιστα, κυρία· ἰδοὺ τὸ ὡρολόγιόν του, τὸ ὁποῖον μοῦ εἶπε νὰ σταματήσω ἀκριβῶς κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου του, ἵνα ἡ τελευταία του σκέψις. . . . .

— Καλά, καλά, κύριε, ἐννοῶ· ἡ ἰδέα εἶναι πολὺ λεπτὴ καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ προέλθῃ παρὰ ἐξ ἀριστοκρατικῆς ψυχῆς. Βαθύτατα τοῦτο μὲ συγκινεῖ, διότι μαρτυρεῖ ὅτι ἡ προστυχία τῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα τὸν περιεστοίχιζον, δὲν εἶχε δυνηθῇ νὰ ἐξαλείψῃ ἀπὸ τὸ ταλαίπωρον ἐκεῖνο παιδίον. . . . . Ἀλλὰ τὸ ὡρολόγιον τοῦτο εἶναι χρονόμετρον ἀξίας, ἂν καλῶς ἐνθυμοῦμαι, ἴσως δὲ θὰ σᾶς ἦτο εὐχάριστον νὰ τὸ κρατήσετε εἰς ἀνάμνησίν του;

— Ἔχω ἤδη ὅσα ἐνθυμήματα ἠθέλησε νὰ μοῦ ἀφήσῃ, τὸ δὲ ὡρολόγιον τὸ προσδιώρισε δι' ὑμᾶς, θὰ ἦτο ἀσέβεια νὰ τὸ λάβω ἐγώ.

— Καλά. Ἄλλο τίποτε;

— Ὄχι, κυρία, θὰ εὕρετε ἐδῶ ὅλα τὰ χαρτία τοῦ υἱοῦ σας, τὸ ἡμερολόγιόν του, τὰς δύο ἐπιστολάς, τὰς ὁποίας ἔγραψε πρὸς τὴν ἀδελφήν του καὶ πρὸς ὑμᾶς ἀπερχόμενος ἐκ τῆς Βίσκρας καὶ τὰ ποιήματά του, διότι δὲν ἀγνοεῖτε, πιστεύω, ὅτι ἦτο ποιητής.

— Δυστυχῶς! Ἐκάμομεν ὅ,τι ἦτο δυνατὸν διὰ νὰ διορθώσωμεν τὸ μικρὸν ἐκεῖνο ἐλάττωμα.

— Ἀλλ' εἶχεν εὐφυΐαν, κυρία, καὶ τὴν δόξαν του ἀληθῶς σᾶς ἐγχειρίζω τώρα.

— Μήπως εἶσθε καὶ σεῖς ποιητής, κύριε;

— Ὄχι, κυρία, ἐγὼ εἶμαι ἄνευ ἐλαττώματος . . . . Αὕτη τέλος εἶναι ἡ στολή, τὴν ὁποίαν ἐφόρει τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου του· εἶναι κηλιδωμένη ἀπὸ τὸ αἷμά του καὶ αἱ τρύπαι τὰς ὁποίας ἔχει θὰ σᾶς μαρτυρήσωσι μὲ πόσην γενναιότητα. . . . . »

Ἐστάθην ἕως ἐκεῖ διὰ νὰ σπουδάσω τὸ ἀποτέλεσμα, τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ φέρῃ ἡ φράσις μου. Δὲν ὑπῆρχεν ἀμφιβολία ὅτι εἶχον κτυπήσει εὐαίσθητον σημεῖον τῆς καρδιακῆς χώρας. Ἐξωγκώθη τὸ στῆθος, διεστράφησαν τὰ χείλη, οἱ ὀφθαλμοὶ ἤρχισαν νὰ ἀνοιγοκλείουσιν· ὑπῆρχον δάκρυα ὑπὸ τὸν βράχον. « Κλαῦσε, λοιπόν, ἐφώνουν καθ' ἑαυτόν, ἀπόδειξέ μοῦ ὅτι εἶσαι γυνὴ ἀπὸ σάρκα καὶ ὀστᾶ, πλασμένη ἀπὸ τὸν αὐτὸν πηλόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον καὶ ἡμεῖς καὶ δυναμένη, ὅπως καὶ ἡμεῖς, νὰ ὑποφέρῃς! νὰ πάσχῃς! Τότε, διάβολε, θὰ σοῦ ἀνοίξω τὰς ἀγκάλας μου καὶ θὰ θεωρήσω ὅτι ἀνήκεις καὶ σὺ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα! »

Ἀλλὰ δυστυχῶς τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἠκούσθη διὰ κακὴν μοῖραν ὁ βρυγμὸς τῶν τροχῶν μιᾶς ἁμάξης ἐπὶ τῆς ἄμμου τῆς αὐλῆς. Ἡ κυρία δὲ Γαρδελὺζ ἐνθυμήθη ἀμέσως ὅτι εὑρίσκετο ἐν παραστάσει καὶ ὅτι τὰ δάκρυα δὲν ἁρμόζουν εἰς τὰς κυρίας τῆς ὑψηλῆς περιωπῆς. Ὕψωσε τὰ ὄμματα καὶ διὰ μέσου τῶν χρωματιστῶν παραπετασμάτων διέκρινε δὲν ἠξεύρω τίνος ὑψηλοῦ ὑποκειμένου τὴν ἅμαξαν. Ἴσως δὲ καὶ τὸ λογικόν της αἰφνιδίως ἀποψυχρανθὲν τὴν ἔκαμε νὰ συλλογισθῇ ὅτι ἡ αἱματόφυρτος στολὴ θὰ ἐπέφερε στενοχωρίαν καὶ λύπην ἀνυπόφορον καὶ ὅτι διὰ τοιαῦτα λείψανα δὲν ὑπάρχει θέσις κατάλληλος ἐντὸς τοῦ πλήρους κομψοτεχνημάτων καὶ ροδοξύλων ἐκείνου ἐνδιαιτήματος. Διὰ νὰ μὴ τὰ πολυλογῶ, ἀνέστειλε τὰ δάκρυά της καὶ μετήλλαξε τὴν φυσιογνωμίαν της.

Ἐσκέφθην νὰ τὴν ἐξαναγκάσω νὰ ἴδῃ καὶ νὰ ἐγγίσῃ τὰ λυπηρὰ ἐκεῖνα ἀποδύματα τοῦ υἱοῦ της, ἀλλ' ἡ κόμησσα εἶχεν ἤδη ἐντελῶς συνέλθει εἰς ἑαυτὴν καὶ ἐν ᾧ ἔμελλον νὰ σχίσω τὸ χάρτινον περίδεμα, μὲ διέκοψεν, ἀπέστρεψε τὴν κεφαλὴν οἰκτρῶς μορφάζουσα καὶ ἀναπνέουσα καταπραϋντικήν τινα ἀπὸ κομψοῦ φιαλιδίου ὀσμήν, ἀνέκραξεν.

« Ὦ! σᾶς παρακαλῶ, κύριε, θὰ μὲ κάμετε νὰ μὲ πιάσουν τὰ νεῦρά μου! Πάρετέ τα αὐτά, σᾶς παρακαλῶ· κάμετέ τα ὅ,τι θέλετε, δότε τα ἐκ μέρους μου εἰς κάνένα πτωχὸν ἀξιωματικόν!

— Ἔ! κυρία μου, ἀπεκρίθην, οὐδέποτε ἀξιωματικὸς εἶναι πτωχός, διότι ἠξεύρει παντοτε ποῖος εἶναι ὁ μισθός του καὶ κατ' αὐτὸν κανονίζει τὰς ἀνάγκας του. . . . . Ταπεινότατος δοῦλός σας! »

Ἐξηρχόμην λησμονήσας εἰς τὸ βάθος τοῦ θυλακίου μου τὰς ἄλλας παραγγελίας καὶ ἐξέτεινον ἤδη τὴν χεῖρα πρὸς τὴν λαβὴν τῆς θύρας, ὅτε ἡ λαβὴ συνεστράφη μόνη της καὶ ἡ θύρα ἠνοίχθη. Ὀπισθοχωρῶ ἔκπληκτος καὶ περίφοβος ἕνεκα φωτοβόλου ἐμφανίσεως· ἡ ἔκστασις καὶ ὁ θαυμασμὸς μὲ κάμνουν νὰ χάσω τὴν κεφαλὴν καὶ ἀσυνειδήτως ἀνακράζω.

« Ἆ! ἡ Ἑλένη μας! »

Ἡ Ἑλένη μας, ἡ ὁποία ἦτο μεγάλη καὶ μεγαλοπρεπὴς κόρη, μὲ κεραυνοβολεῖ μὲ ἓν τῆς ἀλαζονικὸν βλέμμα καὶ θέτει μεταξὺ αὐτῆς καὶ ἐμοῦ τὸ διάστημα μιᾶς ὑποκλίσεως. Συνέρχομαι, καὶ προσπαθῶ νὰ τὴν κάμω νὰ ἐννοήσῃ ὅτι εἶχον εἴπει πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἦτο φυσικώτατον μὲν εἰς Βίσκραν, ἀτοπώτατον δὲ εἰς τοὺς Παρισίους. Ψιθυρίζω συγκεχυμένας λέξεις ἐξηγήσεως, ἀναμνήσεων, αἰσθήματος καὶ παρουσιάζω τέλος πρὸς αὐτὴν τὸ δακτυλίδιον καὶ τὸ μετάλλιον τοῦ ἀδελφοῦ της, τὰ ὁποῖα ἐκείνη λαμβάνει χωρὶς νὰ ἀποβάλῃ τὴν ἀπότομον τῆς στάσεώς της καὶ τὸ κατάψυχρον τοῦ ὕφους της. Ἡ μήτηρ μὲ παρετήρει μὲ τρόπον, ὁ ὁποῖος ἐσήμαινεν· Ἔχετε ἀκόμη καὶ ἄλλα νὰ εἴπετε; Χαιρετῶ καὶ φεύγω, ὁ μανδύας μου ῥίπτεται μόνος του ἐπὶ τῶν ὤμων μου καὶ ὅταν πλέον αἰσθάνωμαι τὸν ἑαυτόν μου ἔξω τοῦ μεγάρου, ἀναπνέω ἀφθόνως ἀέρα καθαρὸν καὶ κτυπῶ μὲ τὸν πόδα τὸ ἔδαφος ἐξ ἀπελπισίας!

Εἶχα δίκαιον ἢ ἄδικον; κρίνετε μόνοι σας.

Κάνεὶς δὲν εἶχεν ὄρεξιν νὰ ζυζητήσῃ πρὸς τὸν ἀγαθὸν Βροῦννερ, ὅστις ἐφαίνετο τόσον βαθέως συγκεκινημένος. Ἀλλ' ὅταν ἐξήλθομεν τοῦ καφενείου ἤκουσα τὸν Γουζὼν νὰ λέγῃ πρὸς τὸν Φὶτζ-Μοὺρ.

« Θέλεις νὰ ἴδῃς ἕνα λοχαγὸν ἐν ἀπορίᾳ; Πάρε τὸν Βροῦννερ κατὰ μέρος καὶ μάθε του ὅτι ἐπὶ δεκαοκτὼ μῆνας ἐρωτεύετο μέχρι μανίας τὴν δεσποινίδα δὲ Γαρδελὺζ χωρὶς νὰ τὸ καταλαμβάνῃ. »

Πλούσιός τις θέλων νὰ δικάσῃ τὸν Θωμᾶν Μῶρον, δικαστὴν ἐπί τινος ὑποθέσεώς του, ἔπεμψεν αὐτῷ δύο πολυτιμοτάτας ἀργυρᾶς φιάλας. Ὁ Μῶρος, πληρώσας αὐτὰς ἐκ τοῦ καλλίστου τῶν ἐν τῇ οἰναποθήκῃ του οἴνων, τὰς ἔδωκεν αὖθις εἰς τὸν ὑπηρέτην τοῦ ἀπροστείλαντος εἰπὼν αὐτῷ: « Εἰπὲ εἰς τὸν κύριόν σου, ὅτι ἡ οἰναποθήκη μου εἶνε πάντοτε εἰς τὴν διάθεσίν του ».

Ο ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΒΙΟΣ ΕΝ ΑΓΓΛΙΑι

Μια συνεδρίασις τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων.

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς κοινοβουλευτικῆς τάξεως, ἀφ' ἧς τοσοῦτον ἤδη παρεξέβημεν.

Εἶνε περίπου ἑβδόμη ὥρα καὶ ἡμίσεια. Θὰ εἶνε λίαν ἐξαιρετικὸν τὸ διάφορον τῆς συζητήσεως διὰ νὰ μὴ ἀραιωθῇ ἐπαισθητῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀξιοτίμων. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους βαθμηδὸν ἐκλείπουσι χαιρετίζοντες τὸν πρόεδρον. Ποῦ ὑπάγουσιν ἄρά γε; Νὰ δειπνήσωσιν ἁπλούστατα. Οἱ μὲν εἰς τὴν λέσχην αὐτῶν, οἱ δὲ εἰς τὸν Βουλευτικὸν σύλλογον τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, ἄλλοι εἰς ἑστιατόριον καὶ ἄλλοι κατ' οἶκον. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐναρέτων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες ἐπιμένουσιν ἀκροώμενοι, ὁλοὲν μειοῦται καὶ ὀλίγοι πλέον ἐπιφαίνονται. Εἶνε ἄρά γε οὗτοι τεσσαράκοντα; ὁ καθιερωμένος, ἂν οὐχὶ καὶ νόμιμος, ἀριθμὸς τῆς ἀπαρτίας; Δὲν δύναται νὰ ὁρκισθῇ τις. Τὸ κεχαυνωμένον αὐτὸ ἦθος, ἡ ἀφέλεια μεθ' ἧς ἐκτείνονται ἐπὶ τῶν ἐδωλίων δεικνύουσιν ὅτι ἔχουσι πληρέστατα συνείδησιν τῆς θυσίας, εἰς ἣν ὑποβάλλονται χάριν τοῦ κοινοῦ καλοῦ.

Ἐνταῦθα ἀναφαίνεται ἐν ὅλῃ τῇ λαμπρότητι αὐτῆς ἡ συνετὴ πρόνοια τῆς παραδόσεως, καθ' ἣν ὁ νομοθετικὸς περίβολος εἶνε ὅσον ἔνεστιν ἐλαχίστων διαστάσεων. Ὑποθέσωμεν τὸ Βουλευτήριον αὐτὸ περιέχον ἕδρας ἑξακοσίας καὶ πεντήκοντα· ἤδη θὰ ἐφαίνετο κενόν, ἐνῷ σήμερον ἐρχομένων καὶ ἐξερχομένων βουλευτῶν ἀδιαλείπτως, ἄλλων ἐμφανιζομένων μόνον ἐπ' ὀλίγον, ἄλλων παραμενόντων ἐπὶ δύω καὶ τρεῖς ὥρας συνεχῶς καὶ τινων ὀψὲ δειπνούντων, ἡ ἀτελεύτητος αὕτη νυκτερινὴ συνεδρίασις παρουσιάζει πάντοτε μίαν ἐπιφάνειαν ἀξιοπρεπῆ καὶ ἀριθμὸν οὐκ εὐκαταφρόνητον παραστατῶν συνήθως.

Ἀλλ' ἡ συζήτησις ἐξακολουθεῖ, ὀλίγον ὠχρὰ καὶ μονότονος, ὁμαλὴ ὅμως καὶ ἔρρυθμος. Εἷς ὑπουργὸς ἀπήντησεν εἰς τὸν προλαλήσαντα, ἓν μέλος τῆς ἀντιπολιτεύσεως διεδέξατο τὸν ὑπουργόν, οἱ δὲ κάλαμοι τῶν στενογράφων τρέχουσι πάντοτε ἐν μέσῳ τοῦ γενικοῦ νυσταγμοῦ.

Περὶ τὴν δεκάτην ὥραν νέα τις ἀνακύπτει ζωηρότης. Οἱ δειπνήσαντες ἐπανέρχονται. Οἱ πλεῖστοι μετήλλαξαν τὴν ῥεδιγκόταν διὰ τοῦ νυκτερινοῦ ἐπενδύτου, πάντες δὲ ἔχουσιν ἐρυθρὸν τὸ οὖς καὶ τὸ ὕφος εὐχαριστημένον. Ὁ πρόεδρος ἀνεγείρει τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τὴν φενάκην αὐτοῦ, ἡ φωνὴ τοῦ ῥήτορος ὑψοῦται, τὰ σημεῖα ἐπιδοκιμασίας καὶ ἀποδοκιμασίας ἀναφαίνονται, αἱ ἀπαντήσεις διαδέχονται ἀλλήλας γοργότεραι καὶ ζωηρότεραι, καὶ ἡ συζήτησις ἀναλαμβάνει αἴφνης χαρακτῆρα ἐνδιαφέροντα. Καὶ τώρα πλέον δὲν ὑπάρχει λόγος ἵνα μὴ χωρήσωσιν οὕτω τὰ πράγματα μέχρι τῆς δευτέρας καὶ τρίτης ὥρας τῆς πρωΐας, ἐνίοτε δὲ καὶ τι πλέον· καὶ μάλιστα ὅταν ἀναμιχθῶσιν οἱ «παρακωλυτικοί», θέλοντες νὰ παρεμβάλωσι προσκόμματα εἰς τὴν πρόοδον τοῦ νομοθετικοῦ ἅρματος. Ἓν τῶν συνηθεστάτων αὐτῶν τεχνασμάτων εἶνε νὰ ζητῶσι τὴν *ὀνομαστικὴν κλῆσιν* καὶ ἐπὶ τῶν ἐλαχίστων ἄρθρων καὶ τροπολογιῶν, ἔτι δὲ καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ζητήματος προτεραιότητος τοῦ λόγου. Ἀρκεῖ ἓν καὶ μόνον μέλος νὰ ζητήσῃ τὴν ψηφοφορίαν ταύτην. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀποτυχία ἑνὸς ἄρθρου ἢ μιᾶς τροπολογίας δύναται νὰ παρασύρῃ καὶ ὁλόκληρον τὸ νομοσχέδιον, ἀνάγκη τὸ εἰσάγον αὐτὸ κόμμα νὰ παρατάξῃ ὅλας τὰς δυναμεις του.

Καὶ τότε λοιπὸν ἔρχεται νὰ διαδραματίσῃ μέρος σπουδαιότατον πρόσωπόν τι ἰδιάζον εἰς τὸν ἀγγλικὸν κοινοβουλευτικὸν ὀργανισμὸν τὸ Whip ἤτοι *μαστίγιον*—ὁ κύων, ὡς εἰπεῖν, τοῦ κοινοβουλευτικοῦ ποιμνίου. Εἶνε δὲ οὗτος βουλευτὴς ἔχων παρὰ τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ φίλων τὴν εἰδικὴν ἐντολὴν νὰ τοὺς εἰδοποιῇ, νὰ τοὺς συναγείρῃ κατὰ τὴν κρίσιμον στιγμήν. Ἔχει τρεῖς τοιούτους ἡ ὑπουργικὴ πλειονοψηφία καὶ δύω ἡ ἀντιπολίτευσις. Πρέπει δὲ ὁ καλὸς Whip νὰ ἔχῃ πάντοτε προσεκτικὸν τὸ οὖς, τὸν ὀφθαλμὸν ἐγρηγορότα καὶ τὸν πόδα ἀκούραστον. Γινώσκει τὰς ἕξεις τῶν ὑποκειμένων του, ἠξεύρει ποῦ θ' ἀναζητήσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν ψυχολογικὴν ἐκείνην ὥραν, τοῦτον μὲν παίζοντα τὸ συνειθισμένον του *οὔϊστ*, ἐκεῖνον δὲ εἰς τὸ Ἰταλικὸν μελόδραμα καὶ τὸν ἄλλον ἀλλαχοῦ, καὶ φέρεται πρὸς αὐτοὺς ἅμα μὲν μετ' ἐπιεικείας συνενόχου, ἅμα δὲ μετ' αὐστηρότητος φρουροῦ. Τὸ οὐσιῶδες εἶνε μόνον νὰ παρευρευθῇ καὶ νὰ ψηφοφορήσῃ, ἄλλως τοῦ εἶνε ἀδιάφορον ποῦ καὶ πολλάκις μάλιστα εἰς ποίαν κατάστασιν ἤθελεν ἀγρεύσει αὐτούς. Καὶ ὁ πτωχὸς Whip τίθεται εἰς κίνησιν, ἀποστέλλει διαγγελεῖς ἐπὶ διαγγελέων, ἐκσφενδονίζει ἀστραπηδὸν ἵππους καὶ ἁμαξηλάτας καὶ ἐξαποστέλλει τοὺς ἀνθρώπους τῆς ὑπηρεσίας του εἰς τὰ τετραπέρατα τῆς πόλεως . . .

Ἀλλ' ἡ ἀποφασιστικὴ στιγμὴ ἐγγίζει. Ὁ πρωθυπουργὸς συγκεφαλαιοῖ εἰς ὀλίγας λέξεις ξηρὰς καὶ νευρικὰς τὸ ἔσχατον ὅριον ὅπερ ἀποδέχεται τὸ ὑπουργεῖον. Θόρυβος ἀπερίγραπτος ἐπισφραγίζει τὸν ἐπίλογον αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ μέσῳ κραυγῶν καὶ ἀνευφημιῶν ὁ πρόεδρος τίθησι τὸ ζήτημα εἰς ψηφοφορίαν, καὶ ἤδη λέγει ἐπανειλημμένως:

— Οἱ παραδεχόμενοι λέγουσι *ναὶ* (aye) . . · Οἱ ὄντες ἐναντίας γνώμης λέγουσιν *ὄχι* (no) . . ·

Ἀλλὰ τὰ *ναὶ* καὶ τὰ *ὄχι* διασταυροῦνται ἐν συγχύσει καὶ εἶνε ἀδύνατον νὰ εἴπῃ τις πρὸς ποῖον μέρος εἶνε ἡ πλειονοψηφία, ἢ καὶ ὁ πρόεδρος αὐτὸς ἂν ἔχῃ πεποίθησιν ὡρισμένην ὁπόταν λέγῃ: I think the ayes (or the noes, have it (νομίζω ὅτι τὰ ναὶ—ἢ τὰ ὄχι—ὑπερισχύουσιν)· ὅθεν ἡ ἀναγγελία αὕτη ἀμφισβητεῖται καὶ ζητεῖται ἡ ὀνομαστικὴ κλῆσις. Ὁ πρόεδρος ἐγείρεται καὶ ἀναγινώσκει ἅπαξ ἔτι τὸ κείμενον ἐφ' οὗ γενήσεται ἡ ψηφοφορία. Εἶτα ἀναπετάννυνται αἱ θύραι, εἰς τῶν «ὑπαλλήλων τῆς τραπέζης» ἀναστρέφει ἓν ἀμμόμετρον ἀποκενούμενον ἐντὸς δύω λεπτῶν καὶ ῥήγνυται ἡ κραυγὴ ὑπὸ τῶν κλητήρων καὶ τῶν φρουρῶν τῆς ὑπηρεσίας: *Ψηφοφορία, ψηφοφορία!* Παραυτίκα οἱ ἠλεκτρικοὶ κώδωνες ἠχοῦσιν εἰς πάντα τὰ τμήματα καὶ τὰ διαμερίσματα καὶ τοὺς διαδρόμους, μέχρι τῆς λέσχης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου καὶ εἰς τὸ ἀναψυκτήριον ἢ μαγειρεῖον (Kitchen), τὸ μόνον κοινοβουλευτικὸν κρησφύγετον ὅπου οἱ καπνίζοντες δύνανται νὰ ἱκανοποιήσωσι τὸ πάθος των, μέχρι καὶ τῆς μικρᾶς αἰθούσης τοῦ ἀξιωματικοῦ τῆς φρουρᾶς, ὅπου ἀγαπῶσι νὰ καταφεύγωσιν οἱ φίλοι τῶν συνομιλιῶν.

Ὁ περίβολος τῆς Βουλῆς πληροῦται ἐν ἀκαρεῖ. Ἐντὸς δύω λεπτῶν δὲν ὑπάρχει οὔτε σπιθαμὴ κενή. Αἱ θύραι τώρα καταπετάννυνται, ἀκούονται τὰ κλεῖθρα τρίζοντα, ὁ δὲ προεδρος διατάσσει νὰ ὠθήσωσι τοὺς ὀχεῖς. Οὐδεὶς πλέον ἀπὸ τοῦδε δύναται νὰ εἰσέλθῃ, οὐδὲ νὰ ἐξέλθῃ εἰμὴ ὅπως ψηφοφορήσῃ. Ἰδοὺ δὲ πῶς ἐνεργεῖται ἡ ψηφοφορία. Δύω εὐρεῖς διάδρομοι ἀνοίγονται ἀπὸ τοῦ νομοθετικοῦ περιβόλου, ὁ μὲν πρὸς τὰ δεξιά, ὁ δὲ πρὸς ἀριστερά. Οἱ *ναί* διευθύνονται εἰς τὸν πρῶτον, οἱ *ὄχι* εἰς τὸν δεύτερον· ὅσων διαβαίνουσι τὸν οὐδὸν τοῦ βουλευτηρίου τὰ ὀνόματα σημειοῦνται ὑπὸ γραμματέων ἐπὶ καταλόγων ἐντύπων ἐν οἷς εὑρίσκονται πάντα τὰ ὀνόματα, σημειοῦνται δὲ καὶ εἰς τὸ πέρας τῶν διαδρόμων ὑπὸ δύω ψηφολεκτῶν, οἵτινες εἰσὶν ἐκ τῶν μελῶν τῆς Βουλῆς καὶ ἐξελέγχουσιν οὕτω τὸ ἀποτέλεσμα τῆς σημειώσεως τῶν γραμματέων. Μετὰ τὸ πέρας τῆς παρελάσεως αὐτῆς οἱ κλητῆρες πιστοποιοῦσιν ὅτι οὐδεὶς ἔμεινεν ὀπίσω, εἶτα αἱ θύραι ἀνοίγονται καὶ δύναται πᾶς τις πλέον νὰ εἰσέλθῃ. Οἱ ψηφολέκται φέρουσι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ψηφοφορίας καὶ ἐν μέσῳ θορύβου, ἀνευφημιῶν ἐνίοτε δὲ καὶ ἀλαλαγμῶν χαρᾶς τῶν νικητῶν, τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἀνακηρύττεται ὑπὸ τοῦ προέδρου.

Μία τοιαύτη ψηφοφορία ἐκτελεῖται συνήθως ἐντὸς εἴκοσι πέντε λεπτῶν. Ὁ τρόπος τῆς διεξαγωγῆς αὐτῆς δύναται νὰ φανῇ πως βάρβαρος, ἀλλ' ἔχει πρὸ παντὸς τὸ πλεονέκτημα ὅτι ἀπαιτεῖ τὴν παρουσίαν τοῦ ψηφίζοντος καὶ καθίστησι τὸν ἔλεγχον ἀσφαλέστατον. Γνωστὸν ὁπόσον κωμικαὶ εἶνε συνήθως αἱ ψηφοφορίαι ἐν τοῖς πλείστοις τῶν εὐρωπαϊκῶν Κοινοβουλίων· οὐχὶ σπανίως εἷς βουλευτὴς διατίθησι τὰ ψηφοδέλτια πέντε καὶ ἓξ συναδέλφων του, οὐχ ἧττον δὲ σπανίως ὑπὸ τὴν πρόφασιν λάθους τροποποιεῖ τὴν ψῆφον αὐτοῦ ἐν τῇ *Ἐπισήμῳ Ἐφημερίδι* τῆς ἐπιούσης, προσχωρῶν τῇ πλειονοψηφίᾳ. Οὐδὲν τούτων εἶνε δυνατὸν διὰ τῆς ἀγγλικῆς ὀνομαστικῆς κλήσεως. Ὀφείλει τις νὰ παρουσιάζηται κατ' αὐτήν, ὅσον δὲ περὶ τῆς μεταστάσεως ἀπὸ στρατοπέδου εἰς στρατόπεδον, ἀνάγκη νὰ πράξῃ τοῦτο δημοσίᾳ, διελαύνων διὰ τοῦ περιβόλου ἐν μέσῳ τῶν χλευασμῶν καὶ τῶν προπηλακισμῶν τοῦ ἀκροατηρίου.

Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἡ συνεδρίασις ἐγγίζει εἰς τὸ τέρμα αὐτῆς. Ἓν μέλος προτείνει τὴν ἀναβολήν, ἥτις ψηφίζεται δι' ἀνευφημίας. Ὁ πρόεδρος ἐγείρεται καὶ χαιρετίζει τὸν γραμματέα τοῦ θησαυροφυλακίου, οἱ κλητῆρες ἀνακράζουσιν: Ἡ συνεδρίασις αἴρεται! (House is up!) καὶ ἡ ὁμήγυρις ἐκθρώσκει δι' ὅλων τῶν πόρων.

Ἡ διατύπωσις αὕτη τῆς περὶ ἀναβολῆς προτάσεως, ἥτις δέον νὰ ἐκπληρῶται ὑφ' ἑνὸς ἁπλοῦ βουλευτοῦ καὶ οὐχὶ ὑπὸ τοῦ προέδρου, εἶνε κληροδότημα τῆς πάλης τῶν Κοινοβουλίων κατὰ τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς. Ἄλλοτε συνέβαινε πολλάκις ὁ πρόεδρος, ἵνα καταπνίξῃ τὰ φλογερὰ ζητήματα, νὰ αἴρῃ αἰφνιδίως τὴν συνεδρίασιν ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς συζητήσεως. Σωφρονέστατα λοιπὸν οἱ πατέρες τῆς βρεττανικῆς ἐλευθερίας ἀπεφάσισαν ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τοῦ προέδρου. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐναντίον σύστημα ἔχει πολλάκις μοναδικὰ ἀποτελέσματα. Συνέβη δηλαδὴ ὁ πρόεδρος, ἀπολειφθεὶς μονώτατος ἐν τῷ νομοθετικῷ περιβόλῳ, νὰ εὑρεθῇ ἐν τῇ νομικῇ ἀδυναμίᾳ τοῦ νὰ καταλίπῃ τὴν ἕδραν αὐτοῦ καὶ ἠπειλεῖτο νὰ μείνῃ μέχρις οὗ ἡ Βουλὴ συνέλθῃ εἰς νέαν συνεδρίασιν. Ἐὰν δὲ τὸ γεγονὸς αὐτὸ συνέπιπτε πρὸς τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς συνόδου, θὰ ἀπέβαινεν ἀληθῶς ἀνησυχητικὸν καὶ δύναται νὰ φαντασθῇ τις τὸν ἀτυχῆ αὐτὸν πρόεδρον ἑδρεύοντα ἀδιαλείπτως ἀπὸ τοῦ αὐγούστου μέχρι τοῦ νοεμβρίου, καθ' ὃν χρόνον οἱ εὐτυχεῖς αὐτοῦ συνάδελφοι θὰ ἐνετρύφων ἀνέτως ἀπολαύοντες τῶν ἡδονῶν τῆς θήρας καὶ τῆς ἐξοχῆς.

Καὶ τὸ γεγονὸς τῆς ἐγκαταλείψεως τοῦ προέδρου συνέβη πράγματι, ἄνευ φαντασιοκοπημάτων, ἐπὶ τῆς προεδρείας τοῦ κ. Δένισον. Μείνας μόνος ἐν τῷ νομοθετικῷ περιβόλῳ περὶ τὴν τρίτην ἢ τετάρτην ὥραν τῆς πρωΐας, ἠναγκάσθη νὰ πέμψῃ ἄγγελον καὶ καθικετεύσῃ ἀγαθόν τινα βουλευτὴν ν' ἀφήσῃ πρὸς στιγμὴν τὴν κλίνην αὐτοῦ καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν Βουλὴν ἀπαλλάξῃ αὐτὸν προφέρων τὴν τυπικὴν πρότασιν, περὶ ἀναβολῆς. Ὡς ἐκ περισσοῦ διηγοῦνται μάλιστα ὅτι ὁ βουλευτὴς οὗτος δὲν εὑρέθη καὶ τόσον εὐκόλως καὶ οὐκ ὀλίγοι νομοθέται ἄσπλαγχνοι εὗρον ἀρ-

κετὰ διασκεδαστικὸν νὰ ἀρνηθῶσι τὸ εὐσεβὲς αὐτὸ καθῆκον.

Ἄλλως ὅμως ὁ πρόεδρος εἶνε πρόσωπον τὰ μάλα τιμώμενον, περιβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ σεβασμοῦ πάντων καὶ θεωρούμενον ὡς ἐνσάρκωσις ὅλων τῶν παραδόσεων, ὅλου τοῦ μεγαλείου, ὅλου τοῦ ἀξιώματος τῆς Βουλῆς.

Ἐπὶ τῆς δυναστείας τῶν Τυδοριδῶν καὶ Στυαρτῶν, ὡς ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ τῶν Βοναπαρτῶν, ἐξελέγετο ὑπὸ τοῦ μονάρχου, ᾧ καὶ ὑπηρέτει ὁτὲ μὲν ὡς ὄργανον πιέσεως ὁτὲ δὲ ὡς πράκτωρ διαφθορᾶς. Μέχρι δὲ πρὸ ἑκατὸν εἴκοσι περίπου ἐτῶν ὑπῆρχεν ἔτι ἐν τῷ βρεττανικῷ θησαυροφυλακείῳ θυρὶς (guichet) ἰδιαιτέρα διὰ τὴν ἐξαγοραν τῶν *καὶ* ἐφ' ὅλων τῶν ὑποβαλλομένων εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων ζητημάτων, τὸ δὲ ὁριζόμενον ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τίμημα παρήλλασσε, κατὰ τὴν σημασίαν ἣν ἀπέδιδον εἰς τὸ ἀποτέλεσμα, μεταξὺ διακοσίων καὶ πεντακοσίων λιρῶν στερλινῶν κατὰ κεφαλήν.

Φυσικῷ τῷ λόγῳ οἱ ἀνεξάρτητοι βουλευταὶ ἔτρεφον πρὸς τὸν πρόεδρον βαθυτάτην περιφρόνησιν καὶ ἐξεδήλουν πολλάκις τὴν ἀποστροφὴν αὐτῶν διὰ παραδόξου τρόπου. Πρακτικόν τι τοῦ 1610 βεβαιοῖ ὅτι ὁ σὶρ Ε. Χέρβερτ, «ἀντὶ νὰ ἐκβάλῃ τὸν πῖλον αὐτοῦ πρὸς τὸν πρόεδρον, ἀναχωρῶν ἐκ τοῦ βουλευτηρίου, ἐξέβαλε τὴν γλῶσσάν του καὶ τὸν ἐμυκτήρισε θέτων ἐπὶ τῆς ῥινὸς τὴν χεῖρα». Ἄλλοτε πάλιν εἰς βουλευτὴς ἐπλησίασε τραχάδην εἰς τὸ προεδρεῖον καί, «παρὰ πάντα τὰ ἔθιμα τῆς κοινοβουλευτικῆς εὐπρεπείας, ἔβαλε τρομερωτάτην κραυγὴν εἰς τὸ οὖς τοῦ προέδρου». Εἰς πολλῷ μεταγενεστέρους ἔτι χρόνους ὁ ἔντιμος κ. Φέργους Ὀκοννὸρ ὤφθη πηδῶν ἐπὶ τοῦ ὀκρίβαντος καθ' ἣν στιγμὴν ὁ πρόεδρος, ἐν εὐκαιρίᾳ διακοπῆς τῆς συνεδριάσεως, ἠσχολεῖτο νὰ φάγῃ μίαν κοτολέταν, ἥρπασεν αὐτὴν καὶ τὴν κατεβρόχθισε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν τοῦ προέδρου. Δέον ὅμως νὰ προσθέσωμεν ὅτι ὁ ἔντιμος κ. Φέργους Ὀκοννόρ, πρὸ καιροῦ ἤδη παρέχων ὑπόνοιαν παραφροσύνης, τὴν ἐσπέραν ἐκείνην διεσκέδασε πᾶσαν ἀμφιβολίαν, ἥτις ἠδύνατο νὰ ὑπάρχῃ ἔτι περὶ τῆς καταστάσεώς του ταύτης.

Σήμερον ὅμως ὁ πρόεδρος τυγχάνει παρὰ τῶν συναδέλφων αὐτοῦ πάσης τῆς ὀφειλομένης αὐτῷ εὐλαβείας. Τὸν τίτλον αὐτὸν *Speaker* φέρει διότι ὁμιλεῖ ἐξ ὀνόματος τῆς Βουλῆς καὶ ἀντιπροσωπεύει αὐτὴν ἐπισήμως. Αἱ ἀποδοχαὶ αὐτοῦ εἶνε πέντε χιλιάδων λιρῶν στερλινῶν ἄνευ ἐπισήμου κατοικίας οὔτε ἄλλων τυχαίων ἐξόδων, ἡ δὲ ἱεραρχικὴ αὐτοῦ θέσις καὶ ἡ σημασία ἐν τῷ Κράτει εἶνε προφανῶς πολλῷ ὑπερτέρα ἐκείνης ἣν ἡ πολιτικὴ ἡμῶν ἀγωγὴ ἀποδίδωσι τοῖς προέδροις τῶν ἡμετέρων συνελεύσεων.

Ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ ἐνεργεῖται κατὰ πᾶσαν νέαν σύνοδον. Ἓν μέλος τῆς Βουλῆς προτείνει εἰς ψηφοφορίαν τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ ἂν δὲν ὑπάρχῃ ἀντίρρησις, τὸ προτεινόμενον ὄνομα ἀνευφημεῖται. Ἐνίοτε ὅμως ἡ ἐκλογὴ δίδει ἀφορμὴν εἰς μακρὰς συζητήσεις, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ εἰς ὀνομαστικὰς κλήσεις. Ἀλλ' εἴθισται ἐν τούτοις νὰ διατηρῆται εἰς τὰ καθήκοντα αὐτοῦ ὁ *Σπῆκερ* τῆς προηγουμένης συνόδου, πλὴν ἂν αὐτὸς οὗτος δώσῃ τὴν παραίτησιν αὐτοῦ. Δυνατὸν οὕτω νὰ συμβῇ ὥστε ὁ πρόεδρος νὰ μὴ ἀνήκῃ τῇ πλειονοψηφίᾳ. Καὶ τοῦτο μάλιστα συμβαίνει συχνότατα· — ἄλλη πάλιν αὐτὴ ἀνωμαλία ἀξιοσημείωτος ἐν τῷ μοναδικῷ τούτῳ συντάγματι, τῷ συντεταγμένῳ ἐκ παρενθέτων τεμαχίων ὡς μωσαϊκόν, ἐν ᾧ αἱ ἀρχαὶ καὶ παραδόσεις, φαίνονται ὡς συγκρουόμεναι καὶ ἀντιφάσκουσαι, ἀκριβῶς διότι εἶνε παρατεθειμέναι ἀλλήλαις χωρὶς νὰ καταστρέφωσιν ἀλλήλας.

Ἀλλὰ μήπως ἡ αὐτὴ ἀντίφασις δὲν ἐπικρατεῖ καὶ ἐν τῷ τρόπῳ τῆς ἐκλογῆς; τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐνάρξεως τῆς συνόδου, ἐπὶ τῇ ῥητῇ προσκλήσει τῆς ἀνάσσης, ἀποσύρονται αἱ Κοινότητες εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν συνεδριάσεων αὐτῶν ἵνα προβῶσιν εἰς τὴν ἐκλογὴν προέδρου. Ἀλλ' εὐθὺς πρώτη πρᾶξις αὐτῶν εἶνε νὰ προκαλέσωσι τὴν ἀνάγνωσιν νόμου ἐν ᾧ ῥητῶς λέγεται πάλιν ὅτι ἡ ἐξουσία τοῦ Κοινοβουλίου δὲν ἀπορρέει ἐκ τῆς βασιλικῆς θελήσεως, ἀλλ' εἶνε καὶ προγενεστέρα καὶ ὑπερτέρα αὐτῆς. Κατόπιν μόλις ἀποφασίζουσι τὴν ἐκλογὴν καὶ ὑποβάλλουσιν αὐτὴν «ταπεινῶς» εἰς τὴν βασιλικὴν ἔγκρισιν! Εἶνε ἀληθὲς ὅτι τὸ στέμμα οὐδέποτε ἀρνεῖται τὴν ἔγκρισιν αὐτήν. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἠδύνατο καὶ νὰ τὸ πράξῃ, καὶ ἀφοῦ ζητεῖται ἅπαξ, ἄρα θεωρητικῶς εἶνε ἀναγκαία.

Τὸ ἔργον τοῦ προέδρου συνίσταται οὐσιωδῶς εἰς τὸ βεβαιοῦν τὴν προτεραιότητα καὶ διατηρεῖν τὴν τάξιν, ἕνεκα δὲ τῆς διπλῆς ταύτης ἐντολῆς ἐπιβάλλεται αὐτῷ ἄκρα ἐπαγρύπνησις, διότι ἐκπληροῖ αὐτὴν αὐτότατος καὶ μηδόλως βοηθούμενος, ὡς παρ' ἡμῖν ὑπὸ γραμματέων. Ἀληθῶς εἰς τὰς ἐνδιαφερούσας συζητήσεις ἡ σειρὰ τοῦ λόγου τῶν ῥητόρων κανονίζεται σχεδὸν πάντοτε ἐκ τῶν προτέρων μεταξὺ τῶν φρουρῶν τῆς τάξεως τοῦ κόμματος (Whip), ὁ δὲ πρόεδρος ἀποδέχεται αὐτήν. Ἀλλὰ κατὰ θεωρίαν, συχνότατα δὲ καὶ ἐν τῇ πράξει, τοὐλάχιστον εἰς τὰς δευτερευούσας συζητήσεις, ἐπ' αὐτῆς ἤδη τῆς συνεδριάσεως καὶ δι' ἁπλοῦ χαιρετισμοῦ ὁ βουλευτὴς ζητεῖ τὸν λόγον. Ἀνάγκη λοιπὸν ὁ πρόεδρος νὰ εἶνε πάντοτε ἕτοιμος νὰ συναρπάσῃ διὰ τοῦ βλέμματος τὴν ἄφωνον αὐτὴν αἴτησιν καὶ νὰ ἐπινεύσῃ εἰς αὐτήν. Πρὸς τούτοις συμβαίνει ἐνίοτε πολλοὶ βουλευταὶ συνάμα νὰ ἐγείρωσι τὸν πῖλον καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἶνε πάντοτε λεπτὸν τὸ ζήτημα νὰ λύσῃ τὴν δυσκολίαν· ὅταν ὑπάρχῃ ἀμφιβολία, ὁ πρόεδρος συνήθως προαιρεῖται νὰ ἐκκαλῇ τὴν ἀπόφασιν εἰς τὴν Βουλὴν αὐτήν.

Ἄλλως δὲ φροντίζει πάντοτε ἐπιμελῶς νὰ μὴ ἐπιβάλληται, νὰ μὴ εἰσάγῃ τὸ προσωπικὸν στοιχεῖον ἐν τῇ συζητήσει καὶ νὰ περιορίζηται αὐστηρῶς εἰς τὰ καθήκοντα αὐτοῦ ὡς ἐκτελεστοῦ τῆς γενικῆς θελήσεως. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ὠθεῖ πολλάκις τὴν λεπτότητα μέχρι τοσούτου, ὥστε ἀπέχει νὰ ἐξενέγκῃ γνώμην καὶ ἐν αὐτῇ τῇ συζητήσει πειθαρχικοῦ μέτρου οὗ ἡ ἐφαρμογὴ θὰ ἀνέκειτο αὐτῷ ἐν τούτοις. Καὶ δὲν εἶνε διὰ τὴν Βουλὴν ὁ πρόεδρος κύριος ἢ ἄρχων, ἀλλ' οὐδὲ κἂν ὁδηγὸς ἁπλῶς, εἶνε μόνον ὄργανον τῶν θελήσεων αὐτῆς.

Ἐντεῦθεν εἶνε δυσχερέστατον νὰ ὁρισθῇ ἐπακριβῶς ἡ δικαιοδοσία αὐτοῦ, καθ' ὅσον ἄλλως οὐδὲ διαγράφεται ὑπὸ κειμένου τινός. Οὕτω δὲν δύναται οὔτε νὰ διατάξῃ τὴν σύλληψιν βουλευτοῦ ἔστω καὶ δι' ἔγκλημα φανερόν, οὔτε νὰ διαταξῃ τὴν ἔξωσιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς αἰθούσης τῶν συνεδριάσεων. Δικαιοῦται μόνον νὰ ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν τάξιν τοὺς παραβαίνοντας τὴν κοινοβουλευτικὴν εὐθιμοτυπίαν καὶ νὰ παρατηρήσῃ ἁπλῶς εἰς ἕνα ῥήτορα ὅτι ἀπομακρύνεται τοῦ ζητήματος. Τὸ σπουδαιότερον ἴσως αὐτοῦ προνόμιον εἶνε ὅτι ψηφοφορεῖ ὕστατος καὶ κατ' ἀκολουθίαν δίδει τὴν ῥοπὴν αὐτὸς ἐν περιπτώσει ἰσοψηφίας. Τὸ γεγονὸς δὲ τοῦτο συνέπεσεν ἱστορικῶς ἐπὶ κρισιμωτάτων περιστάσεων, καθ' ἃς σπουδαιότατα ὄντως ἐθνικὰ συμφέροντα εὑρέθησαν ἐξηρτημένα ἐκ τῆς ψήφου τοῦ προέδρου.

Ἀλλὰ καὶ μόνον διὰ τὴν ἐνδελέχειαν ἣν ἀπαιτοῦσι τὰ καθήκοντα τοῦ προέδρου πόρρω ἀπέχουσι τοῦ νὰ ὦσιν εἶδος ἀμεριμνομερίμνης. Εἶνε ἐργασία ἀληθὴς τὸ νὰ προεδρεύῃ τις πραγματικῶς πεντάκις τῆς ἑβδομάδος συνεδριάσεων διαρκουσῶν ἀπὸ τῆς τετάρτης ὥρας μετὰ μεσημβρίαν μέχρι τῆς δευτέρας καὶ τρίτης ὥρας τῆς πρωΐας, ἐνίοτε δὲ καὶ πλέον. Ὑπολογίζουσιν ὅτι ἐδρεύει κατ' ἐνιαυτὸν κατὰ μέσον ὅρον χιλίας διακοσίας ὥρας πρὸ τοῦ μεσονυκτίου καὶ ἑκατὸν πεντήκοντα μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Καὶ ἂν ἡ ἐξουσία αὐτοῦ ἀνανεωθῇ ἐπὶ σειράν τινα ἐνιαυτῶν, τὸ ἄθροισμα καταντᾷ ἐν τέλει οὐκ εὐκαταφρόνητον. Εἰς πρόεδρος, ὁ κ. Σιὰβ-Λεφέβρ, ἠρίθμησεν ὅτι διῆλθεν ἐπὶ τοῦ προεδρικοῦ ἑδωλίου πλείους τῶν δεκαπεντακισχιλίων νυκτερινὰς μόνον ὥρας.

Ἀλλὰ καὶ τὸ ποσὸν τῆς διεξαγομένης ἐργασίας ὑπὸ τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων ἐν τῷ διαστήματι μιᾶς συνόδου εἶνε πάντοτε σημαντικώτατον. Αἱ συνεδριάσεις εἶνε ἧττον θεατρικαί, μακρότεραι δὲ καὶ γονιμώτεραι ἢ παρ' ἡμῖν. Ἄλλως δὲ καὶ ἡ συνήθεια τοῦ συνεδριάζειν τὴν ἑσπέραν ἡ ἐκπλήττουσα τοὺς ξένους ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ ὅτι καθίσταται οὕτω δυνατὸν νὰ παρατείνωσι τὴν συζήτησιν ἐπ' ἀόριστον, δικαιολογεῖται δὲ καὶ ὑπὸ τῆς παρεχομένης ὠφελείας εἰς τὸν τόπον ἐκ τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν πρώτων καὶ τῆς ἐμπειρίας ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ τῶν μεγάλων βιομηχάνων, τῶν ἐξόχων νομομαθῶν καὶ παντὸς εἴδους ἐπιστημόνων, οἵτινες ὄντες ἀπησχολημένοι τὸ πλεῖστον κατὰ τὴν ἡμέραν εἰς τὰ ἰδιωτικὰ αὐτῶν συμφέροντα, δύναντκι νὰ ἐπασχολῶσι τὰς ἑσπέρας ἀνετώτερον εἰς τὴν μέριμναν τῶν δημοσίων.

Πλὴν δὲ τούτου καὶ ἡ ἐργασία τῶν ἐπιτροπῶν εἶνε λίαν ἐνεργὸς ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων. Εἴκοσιν ὅλαι ἐπιτροπαὶ κατ' ἐλάχιστον συνέρχονται καθ' ἑκάστην ἀπὸ τῆς μεσημβρίας μέχρι τῆς τετάρτης ὥρας, καὶ ἡ σωρεία τῶν ἀναφορῶν, ἐκθέσεων καὶ παντοειδῶν Κυανῶν βίβλων, ἥτις εἶνε τὸ προϊὸν τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν, ἀποτελεῖ κατ' ἔτος πλείους τῶν 80 τόμων εἰς 8ον.

Χαρακτηριστικὸν ἰδίωμα τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων, ὅπερ οὐδέποτε καπέστη σταθερὸν εἰς τὰ Κοινοβουλευτικὰ ἔθιμα τῶν ἠπειρωτικῶν Κρατῶν, εἶνε καὶ ἡ εὐκολία μεθ' ἧς καταρτίζεται εἰς γενικὴν ἐπιτροπὴν πρὸς ἐπιτάχυνσιν τῆς συζητήσεως καὶ τῆς ἐκπονήσεως ἑνὸς νόμου. Ἡ γενικὴ δὲ αὕτη ἐπιτροπὴ κατ' οὐδὲν ἄλλο διαφέρει τῆς συνήθους συνεδριάσεως ἢ διὰ τῆς γιγνομένης ἀλλαγῆς εἰς τὴν ἕδραν τῆς προεδρείας· ὁ πρόεδρος παραχωρεῖ τὴν θέσιν αὐτοῦ εἰς τὸν Chairman of ways and means, πρόσωπον ἀντιστοιχοῦν περίπου εἰς τὸν ἀλλαχοῦ πρόεδρον τῆς ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπῆς, καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἡ Βουλὴ θεωρεῖται ὡς οὐχὶ πλέον τακτικῶς συνεδριάζουσα, ἀλλ' ὡς ἐν ἐπιτροπῇ. Ἡ συζήτησις λαμβάνει τότε ὕφος οἰκειότερον καὶ πρακτικώτερον, μέλη τὰ ὁποῖα μένουσι συνήθως ἰχθῦς ἄφωνοι ἐν τακτικῇ συνεδριάσει, λύουσιν αἴφνης τὰ δεσμὰ τῆς γλώσσης, ἡ αὐστηρότης τοῦ κανονισμοῦ χαλαροῦται ἐπίσης, διαλέγονται μᾶλλον ἢ συζητοῦσι καὶ ἡ ἐργασία προχωρεῖ· τοῦτο δὲ τὸ σύστημα εἶνε συνήθως ὠφέλιμον καὶ γοργότερον περὶ τὴν διεξαγωγὴν νομοσχεδίων κατ' ἀρχὴν ἤδη παραδεδεγμένων. Καὶ εἶνε ἄπορον τῳόντι πῶς δὲν ἐνεκλιματίσθη τοῦτο καὶ ἐν τοῖς ἡμετέροις Κοινοβουλίοις.

Ἐν κεφαλαίῳ δὲ αἱ κυριώταται φράσεις δι' ὧν τὸ νομοσχέδιον διέρχεται μέχρις οὗ φθάσῃ νὰ ἐγγραφῇ ὁριστικῶς ἐν τῇ Νομοθετικῇ Βίβλῳ (Statute Book), εἰσὶν αἱ ἑπόμεναι·

Κατὰ πρῶτον ἡ προφορικὴ δήλωσις τοῦ ὑποκειμένου τοῦ νομοσχεδίου ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτοῦ. Τοῦτο δὲ καλεῖται «αἴτησις εἰσαγωγῆς». Ὁ πρόεδρος καλεῖ τὸν εἰσηγητὴν εἰς τὴν γραμμὴν καὶ ἡ κατάθεσις ἐκτελεῖται.

Τὸ νομοσχέδιον ἐγγράφεται ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει εἰς πρώτην ἀνάγνωσιν, ἥτις εἶνε συνήθως ἁπλῆ διατύπωσις. Δυνατὸν ὅμως νὰ συμβῇ

ἐνίοτε ὅπως ἡ κατὰ τοῦ νομοσχεδίου ἀντίρρησις ἐκδηλωθῇ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης, καὶ μόνον διὰ ψιθυρισμῶν ἢ ἐνδείξεων ἀποδοκιμασίας.

Ἔρχεται κατόπιν ἡ δευτέρα ἀνάγνωσις καὶ τότε συνάπτεται ἡ μάχη ἐπὶ τῆς οὐσίας. Ἂν δὲ ἡ ἀρχὴ ἐξέλθῃ νικηφόρος ἐκ τῆς συζητήσεως, τοὐντεῦθεν ὑπάρχει ἐλπὶς νὰ πραγματωθῇ εἰς νόμον. Ἀλλ' ὑπὸ ποίαν μορφήν; Οὐδεὶς ἀκόμη δύναται νὰ τὸ προΐδῃ. Αἱ τροπολογίαι καὶ ἀντιτροπολογίαι βρίθουσι καὶ κατὰ τὸ χρονικὸν αὐτὸ διάστημα τῆς ἐμβρυολογικῆς τοῦ νομοσχεδίου καταστάσεως γίνεται συνήθως ἡ πρότασις περὶ καταρτισμοῦ τῆς Βουλῆς εἰς γενικὴν ἐπιτροπὴν πρὸς διεκπεραίωσιν τῆς ἐκπονήσεως αὐτοῦ. Ἀλλ' ἂν ὀλίγον τι τὸ μέτρον τοῦτο ἐρεθίσῃ τὰ πνεύματα, ἡ πρότασις αὕτη ἐγείρει νέαν ἀντίστασιν καὶ χρησιμεύει ὡς κείμενον πρὸς νέαν συζήτησιν. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἡ πρότασις ὅπως «ἐγκαταλειφθῇ ἡ προεδρικὴ ἕδρα», τιθεμένη εἰς ψηφοφορίαν ὑπὸ τοῦ προέδρου, γίνεται δεκτὴ καὶ ἡ Βουλὴ καταρτίζεται εἰς ἐπιτροπήν.

Συνήθως μία τοιαύτη συνεδρίασις ἐν ἐπιτροπῇ ἐξαρκεῖ πρὸς διατύπωσιν ὁριστικοῦ κειμένου. Ἂν ὅμως δὲν ἀρκέσῃ, κατὰ τὸ τέλος τῆς συνεδριάσεως ἓν μέλος προτείνει νέαν τοιαύτην, τοῦθ' ὅπερ καλεῖται to report progress, ἤτοι βεβαιοῦν ὅτι τὸ ἔργον προοδεύει, ἀλλὰ δὲν ἐπερατώθη ἔτι. Τοῦτο δὲ ἐπαναλαμβάνεται ὁσάκις ὑπάρχει ἀνάγκη.

Ἀφοῦ δὲ οὕτω λάβῃ τὸ νομοσχέδιον τὸν ὁριστικὸν τύπον τῆς συντάξεως αὐτοῦ, ἐπανέρχεται πρὸ τῆς Βουλῆς εἰς τρίτην ἀνάγνωσιν καὶ μόνον πλέον δυσαποθάρρυντοι ἀντίπαλοι θὰ ἐπεχείρουν τότε τελευταίαν κατ' αὐτοῦ ἔφοδον.

Τὸ νομοσχέδιον ἐψηφίσθη τέλος, καὶ εἶνε ἤδη τοιοῦτον ὥστε νὰ παραπεμφθῇ εἰς τὴν Βουλὴν τῶν λόρδων· θὰ διέλθῃ αὖθις διὰ τῆς ἐπιδοκιμασίας τῶν τριῶν ἀλληλοδιαδόχων ἀναγνώσεων. Ἐὰν ἐκεῖθεν διεκφύγῃ ἄνευ τροπολογιῶν, ὅπερ ἄλλως σύνηθες, θὰ ἐπανέλθῃ πάλιν πρὸ τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων καὶ τότε μόνον, ἀφοῦ πρότερον ἀμφότεραι αἱ Βουλαὶ παραδεχθῶσι τὴν αὐτὴν σύνταξιν, θὰ ὑπόκηται δικαιωματικῶς εἰς τὴν ὑπερτάτην διατύπωσιν τῆς βασιλικῆς ἐγκρίσεως.

Αἱ διάφοροι αὗται φάσεις τῆς ἐπιπόνου κυκλοφορίας παρακολουθοῦνται ἐκ τοῦ σύνεγγυς ὑπὸ στρατοῦ ὅλου κοινοβουλευτικῶν μαιῶν. Ἡ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων δὲν ἔχει ἐφόρους κληρωτούς, ὡς οὐδὲ γραμματεῖς ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς, ἀλλὰ μίαν διαρκῆ διοίκησιν, ἧς ὁ προϊστάμενος εἶνε ὁ γνωστότατος διὰ τὰς εἰδικάς αὐτοῦ ἐργασίας σὶρ Τ. Ἔρσκιν Main, clerck of the house. Ὁ προϊστάμενος οὗτος ἔχει κατοικίαν ἐν τῷ Μεγάρῳ τοῦ Οὐέστμινστερ μετ' ἀποδοχῶν 2,500 λιρῶν στερλινῶν καὶ διευθύνει ὁλόκληρον ἐπιτελεῖον ὑπαλλήλων, γραφέων καὶ ἀξιωματικῶν.

Ὁ σημαντικώτερος ἐκ τούτων εἶνε ὁ ἀξιωματικὸς τῶν ὅπλων, ὁ ἐκπροσωπῶν τὴν ἐκτελεστικὴν δύναμιν τῆς Βουλῆς· αἱ ἀποδοχαὶ αὐτοῦ εἰσι 1200 λιρῶν στερλινῶν καὶ ἔχει τὸ εἰδικὸν καθῆκον τοῦ νὰ μετατοπίζῃ τὴν βαρεῖαν ἐκ χρυσαργύρου ῥάβδον, ὅταν ὁ πρόεδρος καταλαμβάνῃ ἢ καταλείπῃ τὴν ἕδραν αὐτοῦ, ὡς καὶ τοῦ νὰ ἐκδιώκῃ ἢ θέτῃ ὑπὸ κράτησιν, *ἐπὶ τῇ ψήφῳ τῆς Βουλῆς*, τὰ μέλη τὰ ὑποπίπτοντα εἰς τὴν ποινὴν τῶν πειθαρχικῶν τούτων μέτρων. Τὸ «μικρὸν οἴκημα» τοῦ Μεγάρου τοῦ Οὐέστμινστερ, ὅπερ εἶνε φυλακὴ ἀρκούντως εὐμαρὴς διῃρημένη εἰς τέσσαρα δωμάτια μετὰ δύω παραθύρων πρὸς τὸν Τάμεσιν, εἶνε ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτοῦ ἐξουσίαν καὶ συνέχεται πρὸς τὴν ἰδιαιτέραν κατοικίαν αὐτοῦ.

Ὑπάρχουσιν ἔπειτα: ὁ νομικὸς σύμβουλος τοῦ προέδρου, ὁ ἐφημέριος, οἱ κύριοι ὑπάλληλοι καὶ οἱ βοηθητικοί, ὧν οἱ τελευταῖοί εἰσι διανενεμημένοι εἰς τέσσαρα ὑπουργήματα, εἰς ἃ διήρηται καὶ ἡ διοικητικὴ ὑπηρεσία, εἰσὶ δὲ τὰ ἑπόμενα.

Ὁ *τῶν δημοσίων νομοσχεδίων* (Public bill office), ἐπιτετραμμένος τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ὑπουργικῆς ἀρχῆς νομοσχεδίων, τὰ τῆς ἐκτυπώσεως καὶ διανομῆς αὐτῶν, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν τροπολογιῶν.

Ὁ *ἐπὶ τῶν ἰδιωτικῶν νομοσχεδίων* (Private Bill office), ὅστις παραλαμβάνει τὰ τοπικοῦ διαφέροντος νομοσχέδια καὶ ὑποβάλλει αὐτὰ τῷ νομικῷ συμβούλῳ, πρὸς βεβαίωσιν ὅτι δὲν παρουσιάζουσι τυπικόν τι ἁμάρτημα.

Ὁ *ἐπὶ τῆς Ἐπισήμου Ἐφημερίδος*, ἤτοι ἐπιτετραμμένος τὰ πρακτικά.

Ὁ *ἐπὶ τῶν συνεδριάσεων*, ὅστις παρασκευάζει τὰς ἡμερησίας διατάξεις, ἀποστέλλει τὰς προσκλήσεις, ἀναγράφει τὰς κοινοβουλευτικὰς πράξεις καὶ συγκεντροῖ ἐπὶ ταὐτὸ τὴν ἐργασίαν τῶν ἐπιτροπῶν.

Ὁ ὁλικὸς προϋπολογισμὸς τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων συμποσοῦται εἰς 50,644 λίρας στερλίνας (ἤτοι περίπου 1,267,000 φράγκων). Γνωστὸν δὲ ὅτι ἡ λειτουργία τοῦ βουλευτοῦ εἶνε ἄμισθος ἐν τῇ Μεγάλῃ Βρεττανίᾳ, οὕτω δὲ καὶ τὸ μονοπώλιον αὐτῆς ἐξασφαλίζεται μόναις ταῖς ἀριστοκρατικαῖς τάξεσι.

Ἡ ἀναβολὴ εἶνε ὁ ὀκνηρότατος τρόπος τοῦ δαπανᾶν τὸν χρόνον. Ἡ κακίστη αὕτη συνήθεια αὐξάνει ὁσημέραι δολίως ὑφέρπουσα καὶ ἐπὶ τέλους καθίσταται πανίσχυρος.

— Δύναταί τις νὰ εἴπῃ περὶ ἀνθρώπου μηδὲν πράττοντος ὅτι πράττει τὸ κακόν.

Ο ΔΑΙΜΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΚΡΗΤΑΣ

Κακοποιοί — Στοιχειά — Φιλοπαίγμονες — Νηρηΐδες.

Ἔχουσιν ἄδικον οἱ θεωροῦντες τὸν διάβολον πηγὴν ἀποκλειστικῶς παντὸς κακοῦ· διότι, κατὰ τοὺς Κρῆτας, ὁ ἀντιπολιτευόμενος οὗτος τοῦ Οὐρανοῦ πειράζει μὲν τὸν ἄνθρωπον καὶ προσπαθεῖ νὰ τὸν προσηλυτίσῃ, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀπαξιοῖ ἐνίοτε νὰ παίζῃ πρὸ τοῦ θνητοῦ πρόσωπον γελωτοποιοῦ. Καὶ πιθανὸν μὲν ἐπιδεικνύων οὕτω τὴν εὐφυΐαν του ἔχει προσηλυτιστικοὺς σκοπούς, ἀλλὰ καὶ τίς ἐγγυᾶται ὅτι ταῦτα ὑποθέτοντες δὲν τὸν συκοφαντοῦμεν, ἀφ' οὗ οὐδὲν ὕποπτον ἀνεκαλύφθη μέχρι τοῦδε ὑπὸ τὰς κωμῳδίας του; Δυστυχῶς τὸ παρελθόν του δὲν ἐμπνέει πολλὴν ἐμπιστοσύνην καὶ ἡ χρωματίζουσα τὴν εὐφυΐαν του ἰδιοτροπία ἥκιστα συντελεῖ πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν δραμάτων του, μ' ὅλον ὅτι θέλομεν νὰ πιστεύσωμεν ὅτι, ἐπειδὴ ζῇ ἐν ὁμίχλῃ, ὡς οἱ Ἄγγλοι, κατ' ἀνάγκην εἶνε ἰδιότροπος. Ὅπως δήποτε ὅμως ἔχει καὶ τὰς φαιδράς του ὥρας ὁ βασιλεὺς τοῦ ζόφου. Ἀλλὰ καὶ ὑπηρετεῖ τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀντὶ κακούργου διώκτου παρουσιάζεται ἐνίοτε φύλαξ καὶ προστάτης. Αἱ τελευταῖαι ὅμως αὗται ἰδιότητες δὲν ἀποκλείουσιν, ὡς εἶνε εὐνόητον, ἀπ' αὐτοῦ τὴν πρὸς τὸ κακοποιεῖν τὸν ἄνθρωπον ῥοπήν, ἥτις εἶνε ἐκ τῶν κυριωτέρων αὐτοῦ γνωρισμάτων. Καὶ ἑπομένως ἔχομεν δαίμονας κακοποιοὺς (κακὰ πράμματα, πειρασμοί, πονηροὶ κ. ἄ.), δαίμονας φιλοπαίγμονας (Ἀνασκελάδες) καὶ δαίμονας εὐεργέτας (στοιχειά). Αἱ νηρηΐδες κεῖνται μεταξὺ δαίμονος καὶ ἀνθρώπου καὶ ἀμφοτέρων μετέχουσιν.

* *
*

Κακοποιοί. Πᾶσαι αἱ ἐγκεφαλικαὶ νόσοι ἀποδίδονται εἰς ἐνεργείας τοῦ διαβόλου καὶ οἱ φρενοβλαβεῖς, ἰδίως δὲ οἱ μονολογοῦντες, θεωροῦνται ὡς βλέποντες τοὺς δαίμονας καὶ συνδιαλεγόμενοι μετ' αὐτῶν. Περὶ τούτων δὲ λέγουσιν, ὅτι «ἔχουν παρμένον τὸν νοῦ των τὰ κακὰ πράμματα». Τοῦτ' αὐτὸ λέγουσι καὶ περὶ τῆς φωνῆς καὶ ἀκοῆς τῶν μὴ ἐκ γενετῆς κωφαλάλων. Ἀφίνομεν τὰ ἐκ τῆς Γραφῆς παραληφθέντα περὶ ἐνοικήσεως ἐν τῷ ἀνθρώπῳ δαιμόνων, δι' ὧν ἐξηγοῦσι τὰς παρακρούσεις, τὰς κραυγὰς καὶ τὰς ἀγωνίας τῶν ἐπιληπτικῶν, τῶν ὑστερικῶν κ. λ.

Διατρίβουσι δὲ οἱ κακοῦργοι δαίμονες εἰς τοὺς ποταμούς, τὰς φάραγγας καὶ λοιπὰ βαθέα τῆς γῆς χάσματα, καὶ ἔστιν ὅτε εἰς τὰ νεκροταφεῖα καὶ ἰδίως τὰ τουρκικά. Ὁ πλησιάζων ἑπομένως εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα ἄνθρωπος *πατάσσεται* (ἢ βυστηρίζεται), ἐὰν δὲν εἶνε ἐφωδιασμένος διὰ φυλακτηρίου, ἢ ἐὰν πλησιάζων δὲν κάμῃ τὸν σταυρόν του καὶ ψιθυρίσῃ προσευχήν τινα. Ὁ παταχθεὶς δὲ αἰσθάνεται μόνον αἰφνίδιον κεφαλόπονον καὶ *βοὴν* εἰς τὰ ὦτα· καὶ ἐὰν δὲν καταφύγῃ εἰς τοὺς ἐξορκισμοὺς τῶν ἱερέων, εἰς τῆς γητιαῖς (γοητείας) τῶν γραιῶν καὶ εἰς τοὺς *ἀραγνώστας*, ἵνα ἀναγνώσωσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του τὸ μαγικὸν βιβλίον τοῦ Ἁγίου Κυπριανοῦ, διατρέχει οὐ σμικρὸν κίνδυνον.

Φαίνεται δὲ ὅτι ἔχουσιν ἐνίοτε αἴσθησίν τινα τῆς ἀδικίας, διὸ ἵνα δώσωσιν ὄψιν δικαίας ἐκδικήσεως εἰς τὰς κακουργίας των στρωννύουσι τὰς τραπέζας των κατὰ τὴν μεσημβρίαν εἰς τὰ ἔρημα σταυροδρόμια καὶ γευματίζουσιν ἀόρατοι. Καὶ διερχόμενος ὁ δυστυχὴς ἄνθρωπος ἐκεῖθεν καταπατεῖ ἐν ἀγνοίᾳ του καὶ τραπέζας καὶ δαιτυμόνας καὶ ἐμβάπτει τοὺς ῥυπαροὺς πόδας του εἰς τὰς λοπάδας, ἐξ οὗ λαμβάνοντες αἰτίαν οἱ δαίμονες τὸν *βυστηροῦνε*.

Ἀλλὰ καὶ ὅταν εἶνε συγκεκλημένοι ὑπὸ τῶν μάγων (1) διὰ νὰ ἀνακοινώσωσι μυστικόν τι, — ὅτε ἀκούει τις ἐν τῷ τόπῳ τῆς συναθροίσεως ἀπερίγραπτον θόρυβον καὶ πετροβολισμοὺς καὶ βλέπει σπινθῆρας καὶ φλόγας — καὶ τότε βασκαίνουσι τοὺς διαβάτας. «Ὁ Γιαννακὸς ἀπὸ τὴ Βιάννο — κατά τινα παράδοσιν — ἐπέρνα μιὰ νύκτα ἀπὸ ἕνα τόπο ποὺ 'χανε *νταβέτι*. Ἤκουσε τὸ πατιρντὶ καὶ τὸ κακὸ ποὺ γινούντονε, κ' ἐστράφηκε νὰ 'δῇ. Μὰ εὐθὺς ἀκούει μιὰ σουβλιὰ δυνατὴ μέσα 's τὰ κόκκαλά του ... Τὰ δὲ αὔριο ἐκοίτουντον ἀπὸ φοβεροὺς ῥεμματισμοὺς καὶ τ's εἶχε ὥστ' ἀπού ζοῦσε».

Ἐν ὅσῳ τὰ νεογνὰ εἰσιν ἀβάπτιστα ὁ πατήρ των ἢ ἄλλος τις ἀνὴρ πρέπει νὰ κοιμᾶται κατὰ τὰς νύκτας πλησίον αὐτῶν καὶ νὰ τὰ ἔχῃ μάλιστα δεδεμένα διὰ τῆς ζώνης του, ἄλλως φόβος ὑπάρχει μὴ ἁρπασθῶσιν ὑπὸ τῶν δαιμόνων. Ἀπαιτεῖται δὲ φύλαξ ἀνὴρ καὶ οὐχὶ γυνή, διὰ λόγον ὃν δὲν δυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα. Περὶ τοῦ ἐθίμου τούτου τῶν δαιμόνων ἠκούσαμεν τὴν ἑξῆς παράδοσιν·

«Ἕνας παπᾶς ἀπὸ τὸ Λασίθι ἐπήγαινε ἡ ὥρα μεσάνυκτα νὰ 'πᾷ λειτρουγήσῃ 's ἕνα 'ξωμονάστηρο. Ἀέρας ἐφύσα δυνατός. Ὁ παπᾶς ἐπέρνα ἀπὸ ἕνα ἄγριο λαγκάδι καὶ μιὰ κοπανιὰ ἀκούει φωναὶς μικροῦ κοπελιοῦ. Ἐκατάλαβε πῶς τὤχανε παρμένο οἱ καταργήταις κ' ἤρχιζε τὸ διαβαστικό... Δὲν εἶχε λάθος: ἤτονε κῃόλα κοπέλι καὶ τὸ ῥίχτανε οἱ καταραμένοι ὁ ἕνας τ' ἀλλοῦ ἀπὸ τὸ ἕνα βουνὸ ἴσα μὲ τ' ἄλλο καὶ 'σὰν τ's ἔσφιξε τὸ διαβαστικὸ τὸ 'πετάξανε 's τοῦ παπᾶ τὴν ἀγκάλη ζωντανὸ ἀκόμη».

Δὲν συρίζουσι κατὰ τὸ μεσονύκτιον, διότι κατὰ τὰς ὥρας ἐκείνας οἱ δαίμονες εὑρίσκονται εἰς κίνησιν καὶ ἐκλαμβάνουσι τὸν συριγμὸν ἀντὶ κλήσεως. . . .

Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὰς πανουργίας, ἃς ὁ διά-

1. Ἡ πρᾶξις ἔχει τουρκικὸν ὄνομα *νταβέτι*, γίνεται δὲ διὰ τῆς ἀναγνώσεως τῆς Σολομωνικῆς.

βολος μεταχειρίζεται, ἵνα ἀποτρέπῃ ἐκ τῶν καλῶν πράξεων καὶ ἰδίᾳ τῆς ἐκτελέσεως τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων τὸν ἄνθρωπον ἡ μυθολογία δανείζεται ἐκ τῶν συναξαρίων.

***

Φιλοπαίγμονες. Ὀνομάζονται *Ἀνασκελάδες*, καθ' ἃ λέγουσι, διότι μία τῶν συνηθεστέρων στάσεων, ἃς λαμβάνουσι, προκειμένου νὰ ἐμφανισθῶσιν εἰς ἄνθρωπον, εἶνε νὰ ἐξαπλῶνται *ἀνάσκελα* ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ. Μεταμορφοῦνται δὲ συνήθως εἰς ὄνους. Διατί ἄρα γε εἰς ὄνους; Μὴ ἡ φήμη τῆς χαριτοτροπίας τοῦ εὐγενοῦς τετραπόδου φθάνει καὶ μέχρι τοῦ ζοφεροῦ κράτους τοῦ Ἑωσφόρου;

Περὶ τῶν ἀνασκελάδων ὑπάρχουσι πολλαὶ παραδόσεις, ἐξ ὧν αἱ ἀκόλουθοι τρεῖς εἰσιν ἀρκούντως χαρακτηριστικαί.

« Ὁ Σταθερογιάννης ἀπὸ τὰ Βορίζα ἐπήγαινε μιὰ νύκτα 'ς τὸ Μαγαρικάρι. Πολλοὶ τὸν ἐνθυμοῦνται· ἤτονε φωτιὰ μοναχή 'ς τὴ δουλειὰ 'πάνω κ' εἶχε καὶ καρδιά, ποῦ δὲν ἐφοβᾶτο μπόμπαις. Δὲν ἦτο ἀλαργαρισμένος πολὺ ἀπὸ τὸ χωριό του καὶ θωρεῖ ἕνα γαΐδαρο, μὰ γαΐδαρο, κ' ἔστεκε μέσ' τὴ μέση τοῦ δρόμου. Ἤτονε κουρασμένος· ὁ γαΐδαρος ἤτονε φυστίκι· «Τόνε καβαλκεύω;» εἶπε — τόνε καβαλκεύω. Ἐκαβαλίκεψε, μὰ δὲν εἶχε καμωμέναις δεκαάσκελιαὶς ἀκόμη καὶ νὰ κι' ἀρχίζει ὁ γαΐδαρος κ' ἐψήλωνε. Ἔδε χάλι! εἶπε ὁ Σταθερογιάννης. Ἄμε 'ς τὸ γέρο τὸ διάβολο γιὰ γαΐδαρος ποῦ μοῦ 'λαχες! — Ὁ γαΐδαρος ἐγέλασε καὶ τὸν ἐρώτησε. — Πάει 'ς τὸ διάολο ὁ διάολος; — Τότ' ἐκατάλαβε ὁ Σταθερογιάννης πῶς εἶχε νὰ κάμῃ μ' Ἀνασκελᾶ... Ἀλλὰ δὲν τἄχασε, ἂν καὶ ἤτονε 'ψηλωμένος τρεῖς τέσσαρες πήχες· μόνο σεῖα τὸ μαχαίρι του — ἤτονε μαυρομάνικο, ποῦνε ὁ μάγος τῶν κακῶ πραμματω — σύρνει — γιατί λές — τὸ μαχαίρι καὶ τοῦ τὸ καρφώνει 'ς τὴ καπούλα. Εὐθὺς ἐχαμήλωσε κι' ἀπόμεινε πάλι γαΐδαρος. — Διαολόπιστε! τοῦπε τότε ὁ Σταθερογιάννης. Ἐδὰ θὰ 'δῆς ἐσὺ μὲ ποιό 'χεις νὰ κάμῃς. Νὰ 'δῆς τὸ διάολο τῶ διαόλω. — Καὶ ῥαβδιὰ τῆς ῥαβδιᾶς τὸν ἐπῆγε 'ς τὸ Μαγαρικάρι κ' ἐγύρισε καβάλα πάντοτε. Δὲν εἶπε κανενὸς ἀθηβολὴ καὶ τὸ μαχαίρι τοῦ τ' ἀφῆκε καρφωμένο 'ς τὸ κρέας. Νὰ τύχῃ νὰ κτίζῃ τότε σπήτια καὶ βάνει τὸν καλό σου δαιμονογαΐδαρο κ' ἐκουβάλιε πέτραις τοῦ Θεοῦ τὴν ἡμέρα, καὶ ξύλο, ἀπού... μὴ 'ρωτᾶς... Τὰ σπήτια ἐκοντεύγανε ν' ἀποκτιστοῦνε καὶ μιὰν ἡμέρα καταιβαίνει ἡ Σταθερογιάνναινα 'ς τὸ σταῦλο καὶ θωρεῖ τὸ μαχαίρι καρφωμένο 'ς τοῦ γαϊδάρου τὸ κρέας· καὶ μὲ τὸ νὰ μὴ γνωρίζῃ τὴν αἰτίαν τὸν ἐλυπήθηκε καὶ τοῦ τῶβγαλε. Μὰ ὡστὲ νὰ τοῦ τὸ βγάλῃ ἀρχίζει ὁ καλός σου ἀνασκελᾶς πήδους, κλωτσιαίς, σπίθαις, καὶ χάνεται ἀπὸ 'μπρός της... »

« Ἕνας ἄλλος ἐπήγαινε ἀπὸ τὸ Κάστρο 'ς τῆς Ἀρχάναις καὶ 'ς τὸ δρόμο βρίσκει ἕνα τουλούμι γεμάτο. Κυττάζει κ' εἶχε μέλι. Τὸ σηκώνει καὶ φεύγει, καὶ 'ς τὸ δρόμο ἔβανε τὸ δάκτυλό του κάθε λίγο 'ς τὸν πόρο τοῦ τουλουμιοῦ, τἄλειφε μέλι καὶ τῶγλειφε. Μιὰν κοπανιὰ ἀκούει τὸ τουλούμι κ' ἐσάλευε καὶ τὴν ἴδια ὥρα ἀκούει καὶ τοῦ λέει 'ς τ' αὐτί. — Γιατί, βρέ, βάνεις τὸ δάκτυλό σου...; — Ἤτον Ἀνασκελᾶς κ' ἔφυγε τὸ εὐθὺς μὲ πήδους, σπίθαις καὶ πάταγο. »

« Ἕνας ἄλλος εὑρῆκε 'ς τὰ Μεζαρλίκια (*) ἕνα σκυλάκι καὶ τὸ 'πῆγε 'ς τὸ σπήτι του. Μιὰ παρασκὴ ξημέρωμα χάνει τὸ σκυλάκι. Πάνω τὸ σκυλάκι, κάτω τὸ σκυλάκι, δὲν τωὔρισκε. Κυττάζει ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ κρεββάτι, θωρεῖ ἕναν Τοῦρκο ποθαμένον. Σύρνεται 'πίσω τρομασμένος, μὰ ἀπὸ περιέργεια ξανασιμώνει καὶ βλέπει τὸ σκυλάκι 'ς τὸν τόπο τοῦ Τοῦρκου. Ὁ Τοῦρκος δὲν ἤτον ἐκεῖ. — Ἀφίνει κ' ἔρχεται κ' ἡ ἄλλη παρασκὴ καὶ βλέπει τὸ ἴδιο. Δὲν ἐβάσταξε πλὴν καὶ πιάνει ἕνα κοντορράβδι καὶ σ' ἀρχινᾷ τὸν καλό σου σκύλο· κι αὐτὸς 'σὲ κάθε ῥαβδιὰ ἐγίνετο πότε Τοῦρκος, πότε διάβολος, πότε σκύλος καὶ μιὰν κοπανιὰ ἐχάθηκε. Ἤτον Ἀνασκελᾶς. »

***

Στοιχειά. Ἑκάστη οἰκία ἔχει ἕνα προστάτην δαίμονα — ἓν *στοιχειό*, ὅπερ συνήθως παρουσιάζεται ὑπὸ μορφὴν ὄφεως· φονευομένου τοῦ ὄφεως τούτου, ἡ οἰκία καταρρέει καὶ οἱ ἐγκάτοικοι τὸ μὲν ἐκ νόσων, τὸ δ' ἐκ καταφορῶν τῆς τύχης ταχέως ἀπόλλυνται.

Εὐθὺς ὡς θησαυρός τις μείνῃ ἀδέσποτος καὶ κεκρυμμένος ἐν τῇ γῇ *στοιχειώνεται*, τάσσεται δηλαδὴ παρ' αὐτῷ δαίμων φρουρός, ὅστις συνήθως ἐμφανίζεται ὡς αἰθίοψ τερατώδης καὶ σιωπηλός. Ἐὰν δέ τις ἀνακαλύψῃ τὸν θησαυρὸν τοῦτον, ὀφείλει πρὶν ἢ τὸν ἐγγίσῃ νὰ τὸν *ξεστοιχειώσῃ* δηλαδὴ νὰ τὸν αἱματώσῃ σφάζων ἐπ' αὐτοῦ ζῶόν τι, ἄλλως τὰ χρήματα μετατρέπονται εἰς ἄνθρακας. Ἀλλὰ καὶ ὁ φύλαξ πολλάκις δὲν βλέπει μετ' ἀπαθείας ἁρπαζόμενον τὸν θησαυρὸν καὶ δωρεῖται θανατηφόρα ῥαπίσματα εἰς τοὺς τολμηροὺς χρυσοθήρας.

Εἶνε περίεργον ὅτι καί τινες ἅγιοι, ἐξωσθέντες ἐκ τῶν ναῶν των ὑπὸ τοῦ μωαμεθανισμοῦ, ἀφῆκαν ἐν αὐτοῖς τοποτηρητὰς αὐτῶν καὶ τρόπον τινὰ ἐκδικητὰς *στοιχειά*. Τὸ ἐν Χανίοις ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς Σπλάτζιας τζαμίον ἦτο ἄλλοτε ναὸς τοῦ ἁγίου Νικολάου· ἤδη δὲ ὁ νεωκόρος τοῦ τζαμίου ὀφείλει νὰ διατηρῇ μίαν κανδύλαν ἄσβεστον πρὸ τῆς ἐκεῖ σωζομένης, καθ' ἃ λέγεται, εἰκόνος τοῦ ἁγίου· ἄλλως μαῦρον *στοιχειὸ* ἐξερχόμενον ἐκ τοῦ βάθους τοῦ ναοῦ τὸν φονεύει. Ἐν Ἡρακλείῳ πάλιν ἡ ἁγία Αἰκατερίνη ἀφῆκεν εἰς τὸ ἔτι καὶ νῦν ὁμώνυμον αὐτῇ τζαμίον ἄλλο τέρας, ὅπερ ἐξερχόμενον κατ' ἔτος ἐν σχήματι βοὸς καὶ σύρον εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως ἀλύσεις καὶ μυκώμενον περιέρχεται, βεβαίως ἵνα ἐκφοβίσῃ τοὺς βεβηλοῦντας τὸν ναὸν τῆς ἁγίας ἡγεμονόπαιδός.

Περὶ τῶν κακοποιῶν στοιχείων τῶν οἰκοδομῶν λέγονται καὶ ἐν Κρήτῃ ὅσα καὶ ἐν τῷ λοιπῷ κόσμῳ.

(*) Τουρκικὸν νεκροταφεῖον.

***

Νηρηΐδες. Ἐὰν τὸ γένος τῶν δαιμόνων ὡς καὶ τὸ τῶν ἀγγέλων δὲν ἐξηκριβώθη εἰσέτι, ὡς πρὸς τὰς Νηρηΐδας ὅμως ἔλαβε τὴν πρόνοιαν ταύτην ἡ φαντασία τοῦ λαοῦ, καθ' ἣν αἱ Νηρηΐδες εἰσὶν ἄρρενες καὶ θήλειαι, Νεράϊδοι καὶ Νεράϊδες. Καὶ συνάπτουσι γάμους καὶ γεννῶσι καί, κατά τινας, ἀποθνήσκουσι. Δὲν ἀποστρέφονται δὲ οὐδὲ τοὺς μετ' ἀνθρώπων ἔρωτας, καὶ ὑπάρχει παράδοσις, καθ' ἣν νηρηὶς θήλεια συνελθοῦσα μετ' ἀνδρὸς ἀπέκτησε τέκνον. Εἰσὶ δὲ ὡραιόταται, ῥαδιναί, ξανθόκομοι ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, φοροῦσι λευκὰς ἐσθῆτας καὶ ὑπεραγαπῶσι τὸν χορόν, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἁρπάζουσι πολλάκις εὐειδεῖς ποιμένας καὶ τοὺς φέρουσιν εἰς κατασκίους ὄχθας ποταμῶν, καὶ ἐκεῖ τοὺς ἀναγκάζουσι νὰ παίζωσι τὴν λύραν ἵνα αὐταὶ χορεύωσι. Διαιτῶνται δὲ εἰς τὰ δάση καὶ τὰ σπήλαια, πρὸ πάντων δὲ πλησίον τῶν κρηνῶν καὶ τῶν ποταμῶν, εἰς τὸν θόρυβον τῶν ὁποίων ἀναμιγνύονται τὰ μαγευτικά των ᾄσματα. Ἐν τῇ καταρρύτῳ καὶ δενδρηέσσῃ Βιάννῳ πᾶς ποταμός, πᾶς ῥύαξ ἔχει, σοὶ λέγουσι, *νεράϊδες*. Ἐπίσης ἐν Λασσιθίῳ καὶ ἀλλαχοῦ μέν, ἀλλ' ἰδίως παρὰ τὴν πλησίον τοῦ Τζερμιάδου κρήνην διαιτῶνται πολλοὶ καὶ πολλαί.

Εἶνε λυπηρὸν ὅμως ὅτι αἱ τόσον ἁβραὶ καὶ περικαλλεῖς αὗται ὑπάρξεις, παρ' ὧν πᾶν ἄλλο ἀνέμενέ τις ἢ ἄγρια ὁρμέμφυτα, ποικιλοτρόπως βλάπτουσι τὸν ἄνθρωπον, μικρὸν ὡς πρὸς τοῦτο ὑστεροῦσαι τῶν κακοποιῶν δαιμόνων. Διότι καὶ *βυστηροῦσι* καὶ τὸν νοῦν καὶ τὰς αἰσθήσεις ἀφαιροῦσιν. Οἱ ὑπ' αὐτῶν τρελλαινόμενοι καλοῦνται *νεραϊδίδες*. Ἀλλ' ἓν ἄλλο κινεῖ πρὸ πάντων τὴν ἀγανάκτησιν· μεταβαίνουσι δηλαδὴ ἀόρατοι εἰς τὰς οἰκίας, λείχουσι τὰ κοιμώμενα παιδία, ῥοφῶσι τὸ αἷμα αὐτῶν, ὡς αἱ αἱμορρόφοι νεκραὶ τῶν γερμανικῶν μύθων. Καὶ τὰ δυστυχῆ ταῦτα παιδία, ὠχρὰ καὶ λείψαιμα φυσικῶς, καλοῦνται *νεραϊδογλυμμένα*.

Ι. Δ. ΚΟΝΔΥΛΑΚΗΣ

Ὁ πληθυσμὸς τοῦ Βερολίνου συνεποσοῦτο κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1883 εἰς 1,226,392 κατοίκους. Ἐν διαστήματι τῶν τελευταίων 33 ἐτῶν ἐτριπλασιάσθη.

Ο ΓΚΙΩΝΗΣ

ΛΙΤΩΛΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ

Ἤταν δύο ἀδέρφια πάντ' ἀγαπημένα,
Πρόβατα 'βοσκοῦσαν 'ς ἄρχοντα μεγάλο,
Γκιώνη λὲν τὸν ἕνα,
Δῆμο λὲν τὸν ἄλλο.

Κάποτε ὁ Γκιώνης δύο ἀρνάδες χάνει·
Ψάχνει, δὲν τὴς βρίσκει, τριγυρνᾷ, καὶ κλαίει,
Ἔρχεται 'ς τὴ στάνη
Τ' ἀδερφοῦ τὸ λέει.

Βρέθηκε κ' ἐκεῖνος 'ς τὴν κακή του ὥρα·
Ἄδικα χολιάζει, σὰν θεριὸ θυμώνει,
Τὸ μαχαῖρι φόρα!..
Καί τονε σκοτώνει.

Ἡ ἀρνάδες ἤρθαν 'ς τὸ κοπάδι πάλι
Κι' ὁ φονιᾶς τὴς βλέπει, στέκεται κλαμμένος,
Γέρνει τὸ κεφάλι
Μετανοημένος.

Κι' ὁ Θεὸς τὸν εἶδε ποῦ χτυπᾷ τὰ στήθη,
Κλαίει νύχτα μέρα, θέλει νὰ πεθάνῃ,
Καὶ τὸν ἐλυπήθη
Καὶ πουλὶ τὸν κάνει.

Καὶ γι' αὐτὸ τὸ βράδυ, ἅμα σκοτεινιάζῃ
Τὸ πουλὶ θλιμμένο 'ς τὸ δεντρὶ κλαρώνει
Κι' ὅλη νύχτα κράζει:
Γκιώνη, Γκιώνη, Γκιώνη!

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ἐν ξενοδοχείῳ:

— Παιδί, τί ψάρι εἶνε αὐτὸ ποῦ μ' ἔφερες; αὐτὸ δὲν εἶνε καθόλου φρέσκο!

— Σ' ἐμένα τὸ λέτε, κύριε; Ἀμ' δὲν ἠθέλησε τ' ἀφεντικὸ νὰ μᾶς βιάσῃ νὰ τὸ φᾶμε χθὲς βράδυ! μὰ ποιὸς τὸ ἄγγιζε ποῦ 'βρωμοῦσε!

***

Ἡ μικρὰ Ἑλένη ἀκούει τὸν νεογέννητον ἀδελφόν της βάλλοντα δυνατὰς καὶ ἀτελειώτους κραυγὰς εἰς τὸ δωμάτιον τῆς μητρός της, ἀποτείνεται πρὸς τὴν τροφόν της, καὶ τὴν ἐρωτᾷ·

— Παραμάνα, ἀπὸ ποῦ μᾶς ἦλθε αὐτὸ τὸ μικρό μας παιδὶ ποῦ κλαίει ὁλόενα;

— Ὁ Θεός, παιδί μου, τὸ ἔστειλε.

— Ἄ!... θὰ νἄκλαιε πολὺ κ' ἐκεῖ ἐπάνω, καὶ γι' αὐτὸ τὸ ἔστειλε σ' ἐμᾶς!

***

Ἡ Κυρία πρὸς τὴν ὑπηρέτριαν:

— Σοφία, κύτταξε, φέξε 'ς τὸν κύριον λοχαγὸν νὰ κατεβῇ τὴν σκάλα, μὴν τύχῃ καὶ παραπατήσῃ.

— Μά, κυρία, ὁ κύριος λοχαγὸς μοῦ σβύνει πάντοτε τὸ κηρὶ ὅταν καταιβαίνῃ...

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Ἠχὼ τῆς ἀρετῆς εἶνε ἡ δόξα.

Ἀπὸ ὅλας τὰς θλίψεις τοῦ πτωχοῦ ἡ μεγαλειτέρα εἶνε τὸ νὰ ἐκλαμβάνεται γελοῖος ὑπὸ τῶν ἄλλων.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Κατὰ τὸν « Χρόνον » τῶν Παρισίων τὰ ἀκόλουθα θέατρα ἔχουσι μέχρι τοῦδε παραδεχθῆ τὸν δι' ἠλεκτρικοῦ φωτὸς φωτισμόν· τὸ ἐν Βρούνῃ θέατρον ἔχον 900 λυχνίας, τὸ ἐν Βοστώνῃ θέατρον μὲ λυχνίας 650, τὸ ἐν Μονάχῳ « θέατρον τῆς πρωτευούσης » μὲ λυχνίας 750, τὸ βασιλικὸν θέατρον τῆς Στουττγάρτης ἔχον 500 λυχνίας, τὸ ἐν Πράγᾳ ἐθνικὸν θέατρον 1600 λυχνίας, τὸ θέατρον Μανζόνη ἐν Ῥώμῃ 280 λυχνίας, καὶ τέλος ἐν Μιλάνῳ τὸ θέατρον τῆς Σκάλας φωτιζόμενον μαγευτικῶς διὰ 3,000 λυχνιῶν ἠλεκτρικοῦ φωτός.

Ὁποίαν θραῦσιν προξενεῖ εἰς τὰς διαφόρους κοινωνίας ἡ κατάχρησις τῶν πνευματωδῶν ποτῶν μαρτυροῦσιν αἱ ἑπόμεναι ἐσχάτως δημοσιευθεῖσαι πληροφορίαι.

Ἐν Γερμανίᾳ τὰ πνευματώδη ποτὰ φονεύουσι κατ' ἔτος 40,000 ἀνθρώπων· ἐν Ῥωσσίᾳ 10,000, ἐν Βελγίῳ 4,000, ἐν Γαλλίᾳ 1500. Ἀλλ' ἡ χώρα ἐν ᾗ τὰ πνευματώδη ποτὰ ἐπιφέρουσι τὴν μεγαλειτέραν καταστροφὴν εἶνε αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς· ἐν διαστήματι 8 ἐτῶν ἀπέθανον αὐτόθι ἐκ καταχρήσεως πνευματωδῶν ποτῶν 300,000 ἀνθρώπων.

Αἱ κατὰ τὸν ἄνω Νεῖλον φυλαὶ τῶν μαύρων, παρ' οἷς ἰσχύει τὸ ἔθος τῆς πολυγαμίας, ὁρίζουσι τὴν ἀξίαν τῶν γυναικῶν ἀντὶ οἰῶν καὶ ἀγελάδων. Μία ὡραία γυνὴ τιμᾶται παρ' αὐτοῖς 40—60 τοιαῦτα ζῶα, ἀλλὰ ἡ οὕτως ἀγορασθεῖσα εἶνε ἀπόλυτος ἰδιοκτησία τοῦ ἀγοραστοῦ, ὅστις καὶ θνήσκων κληροδοτεῖ αὐτὴν εἰς τοὺς υἱούς του. Οὕτως ὁ γάμος παρ' αὐτοῖς εἶνε πρᾶξις ἁπλῆς συναλλαγῆς.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας Φρειδερῖκος κατέκρινε ποτὲ πρὸς τὸν Ἄγγλον πρεσβευτὴν τοὺς Ἀγγλικοὺς θεσμούς. — « Ἐὰν ἐγὼ ἤμην βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας, ἀνέκραξε μετ' ὀργῆς, ἤθελα σᾶς κάμει . . . — Μεγαλειότατε, ἀπεκρίθη ἡσύχως ὁ πρεσβευτής, μὲ τὰ φρονήματα τὰ ὁποῖα ἔχετε δὲν θὰ ἠδύνασθε οὔτε μίαν ἡμέραν νὰ μείνετε βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ».

Οἱ κάτοικοι τοῦ Σιὰμ ἀπονέμουσι πρὸς τὰ λευκοῦ χρώματος ζῶα σχεδὸν θείας τιμάς. Ὅταν σιαμαῖός τις ἱερεὺς ἀπαντήσῃ ὄρνιθα ἔχουσαν λευκὸν τὸ πτέρωμα, ἀποκαλύπτει πρὸ αὐτῆς εὐλαβῶς τὴν κεφαλήν. Περὶ τῶν πιθήκων φρονοῦσιν ὅτι εἰσὶν ἄνθρωποι, ὄχι μὲν ὡραῖοι, πάντοτε ὅμως ἀδελφοὶ ἡμῶν.

Κύων ἀναγινώσκων. Ἡ « Ἠχὼ τῶν Παρισίων » γράφει ὅτι ὁ διάσημος Ἄγγλος φυσιολόγος John Lubbock κατώρθωσε νὰ διδάξῃ κύνα τινὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν γραμμάτων, ἰδοὺ δὲ τίνι τρόπῳ.

Ἔλαβε δύο κιβώτια, ὧν τὸ μὲν ἓν κενόν, τὸ δὲ ἕτερον πλῆρες τροφίμων ἐκ τῶν μᾶλλον ἀγαπητῶν εἰς τοὺς κύνας. Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου ἐπεκόλλησε τεμάχιον χάρτου λευκοῦ, ἐπὶ δὲ τοῦ ἑτέρου ὅμοιον χάρτην φέροντα καλλιγραφημένην τὴν ἐπιγραφὴν Food (τρόφιμα). Τὰ δύο κιβώτια προέβαλλεν εἰς τὸν κύνα· ὀλίγαι δὲ ἡμέραι ἤρκεσαν εἰς αὐτὸν ἵνα κατορθώσῃ νὰ διακρίνῃ αὐτὰ καὶ μάθῃ τὴν σημασίαν τῆς ἐπιγεγραμμένης λέξεως. Ἐνθαρρυνθεὶς ἐκ τῆς πρώτης ταύτης ἐπιτυχίας ὁ Lubbock ἔθηκε τὸν χάρτην τὸν φέροντα ἐπιγραφὴν Food μεταξὺ πεντήκοντα ἄλλων ὁμοίων τεμαχίων χάρτου λευκῶν, ἅμα δ' ὁ κύων ἐπείνασεν, ἔσπευσε νὰ δείξῃ εἰς τὸν κύριόν του τὸν χάρτην ἐφ' οὗ ἐσημειοῦτο ἡ λέξις. Τούτου ἐπιτευχθέντος ὁ Lubbock προέβη καὶ ἔτι περαιτέρω. Ἔθηκε πλησίον ἀλλήλων δύο κιβώτια, καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ ἑνὸς ἐπέγραψε πάλιν τὴν λέξιν Food, ἐπὶ δὲ τοῦ ἄλλου τὴν λέξιν Good (καλόν). Τὸ τελευταῖον τοῦτο περιεῖχε καὶ τὰ ἐκλεκτότερα τρόφιμα, διὰ τοῦ τρόπου δὲ τούτου ὁ κύων ἔμαθε καὶ νὰ διακρίνῃ τὸ γράμμα G ἀπὸ τοῦ F.

Ἐκ τῶν δεδομένων τούτων πολλοὶ φρονοῦσιν ἐν Ἀγγλίᾳ ὅτι διὰ τοῦ τρόπου τούτου οἱ κύνες ἀσκούμενοι ἐπιμόνως καὶ ἐνδελεχῶς δύνανται νὰ μάθωσι νὰ ἀναγινώσκωσι.

Ὑγιεινή.

Ἐπειδὴ πολὺς ἐγένετο λόγος ἐν τῷ τύπῳ περὶ τριχίνης ἐν τῷ χοιρείῳ κρέατι, σημειοῦμεν ἐνταῦθα τὸ ἑξῆς πρακτικὸν παράγγελμα, ὅπερ ἀπανταχοῦ παρηγγέλθη τοῖς καταναλωταῖς τοῦ ἐν λόγῳ κρέατος. Ἀσφάλειαν ἀρκούντως βεβαίαν παρέχουσιν ἢ ἡ παρατεταμένη βράσις ἢ τὸ ἐντελὲς ψήσιμον, ἀλλ' εἰς τρόπον ὥστε τὸ κρέας νὰ φθάσῃ εἰς ὅλα αὐτοῦ τὰ μέρη εἰς τὴν θερμοκρασίαν τῶν 70 βαθμῶν τοῦ ἑκατονταβάθμου. Εἰς τὸν βαθμὸν τοῦτον τῆς θερμότητος δυνάμεθα νὰ ὦμεν βέβαιοι, ὅτι αἱ τριχίναι θνήσκουσι, τὸ δὲ κρέας δύναται συνεπῶς νὰ καταναλωθῇ ἄνευ οὐδενὸς κινδύνου.

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀνδρέου Κορομηλᾶ 1884, — Β' 791.